

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА

**ОДЕЉЕЊЕ ЗА ИНФОРМАЦИОНО-ДОКУМЕНТАЦИОНЕ
И БИБЛИОТЕЧКЕ ПОСЛОВЕ**

**ИНФОРМАТИВНИ
БИЛТЕН**

**БРОЈ 2
2017.**

Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове Управе за заједничке послове републичких органа већ више од тридесет година једном месечно објављује Информативни билтен, којим обавештава кориснике о обновљеном информационо-документационом и библиотечком фонду.

Обавештавамо кориснике да БАЗИ ПРАВНИХ ПРОПИСА Одељења за информационо-документационе и библиотечке послове Управе, која је дневно ажурна и притом бесплатна, могу приступити путем следеће интернет адресе:
<http://bpp.uzzpro.gov.rs>

Из наше базе која садржи преко 100.000 прописа, за свега неколико минута може се добити како важећи тако и неважећи пропис, у штампаној верзији или електронском поштом, као и телефонским путем свака информација о статусу траженог прописа.

БИЛТЕНИ у електронском облику могу се преузети на адреси:
<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-bilteni.html>

Целокупан библиотечки фонд може се погледати на адреси:
<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-knjige.html>

Дигитална библиотека налази се на адреси:
<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-digit.html>

За коришћење целокупног фонда, као и за информације о правним прописима објављеним у службеним гласилима, корисници се могу обратити Одељењу:

1. Немањина бр. 22-26,
телефон: 3616-296, 363-1620, 363-1104, 3613-734/лок. 1620 и 1104
или електронски: **biblioteka@uzzpro.gov.rs**

Главни и одговорни уредник: Смиља Богдановић, начелник Одељења
(**smilja.bogdanovic@uzzpro.gov.rs**)

Технички уредник: Јелена Васиљевић, оператер за системе базе података

Сарадници: Гордана Јуришић, документалиста
Смиљана Павков, документалиста
Гордан Горунуовић, оператер за системе базе података
Гордана Михајловић, оператер припреме података
Радмила Тубин-Михајловић, оператер припреме података
Дејан Станојловић, оператер за системе базе података

Лектор: Смиља Богдановић

Коректор: Јелена Васиљевић

Компјутерска обрада: Радинка Мићовић, програмер софтверских решења и
Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове

ШТАМПА: УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА

Београд, Немањина 22-26

САДРЖАЈ

- 1.** Преглед одабраних правних прописа објављених у службеним гласилима Републике Србије, Аутономне Покрајине Војводине и Града Београда
- 2.** Списак претплата на дневне листове, службена гласила и часописе
- 3.** Избор старих прописа
- 4.** Преглед старих публикација
- 5.** Преглед нових књига
- 6.** Листа најчитанијих књига

1

**ПРЕГЛЕД ОДАБРАНИХ ПРАВНИХ ПРОПИСА
ОБЈАВЉЕНИХ У СЛУЖБЕНИМ ГЛАСИЛИМА
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ, АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ
ВОЈВОДИНЕ И ГРАДА БЕОГРАДА**

УСТАВНОПРАВНИ И ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ

Службени гласник Републике Србије

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Народној Демократској Републици Алжир, Александра Јанковића, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2017

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Казахстан, Владана Матића, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2017

Укази о додели одликовања, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2017

Указ о додели одликовања Ордена српске заставе првог степена, за нарочите заслуге у развијању пријатељства Републике Србије и Руске Федерације, Виталију Чуркину, постхумно, Руска Федерација, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2017

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Кипар, Марка Благојевића, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2017

Уредба о мерилима за распоред руководећих радних места полицијских службеника, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2017

Уредба о стручном оспособљавању приправника и полагању стручног испита у Министарству унутрашњих послова, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2017

Уредба о каријерном развоју полицијских службеника, Службени гласник Републике Србије бр. 11/2017

Уредба о измени и допуни Уредбе о оснивању завода за извршење кривичних санкција у Републици Србији, Службени гласник Републике Србије бр. 11/2017

Одлука о проглашењу 2017. године за годину међугенерациске сарадње и солидарности, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2017

Одлука о одређивању боје гласачког листића и боје контролног листа за проверу исправности гласачке кутије, за гласање на изборима за

председника Републике који ће се одржати у 2017. години, Службени гласник Републике Србије бр. 11/2017

Правилник о утврђивању програма општег стручног усавршавања државних службеника из органа државне управе и служби Владе, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2017

Правилник о допуни Правилника о сталним судским тумачима, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2017

Правилник о накнади за оверу потписа бирача који подржавају предлог кандидата за председника Републике, Службени гласник Републике Србије бр. 11/2017

Решење о постављењу вршиоца дужности помоћника директора Управе за заједничке послове републичких органа, Бранислава Божића, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2017

Решење о разрешењу генералног конзула Републике Србије у Диселдорфу, Савезна Република Немачка, Небојше Кошутића, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2017

Решење о постављењу генералног конзула Републике Србије у Диселдорфу, Савезна Република Немачка, Браниславе Перин Јарић, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2017

Решење о постављењу почасног конзула Републике Србије у Монтреалу, Канада, Марине Гавански Зисис, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2017

Решење о давању сагласности за отварање Конзулата Републике Аустрије у Републици Србији, са седиштем у Нишу, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2017

Решење о допуни Решења о утврђивању листе означених лица, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2017

Решење о измени Решења о утврђивању листе означених лица, Службени гласник Републике Србије бр. 9/2017

Решење о додели мандата члана националног савета ради попуне упражњеног места у Националном савету чешке националне мањине, Службени гласник Републике Србије бр. 9/2017

Решење о постављењу вршиоца дужности помоћника директора Управе за заједничке послове републичких органа, Александра Ребића, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2017

Решење о измени Решења о утврђивању листе означених лица, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2017

Закључак Владе Републике Србије о изменама и допуни Закључка којим се усмерава и усклађује рад органа државне управе у процесу спровођења аналитичког прегледа и оцене усклађености прописа Републике Србије са правним тековинама Европске уније и њихове имплементације (скрининг), Службени гласник Републике Србије бр. 13/2017

Закључак Владе Републике Србије о изменама и допуни Закључка којим се усмерава и усклађује рад органа државне управе у поступку израде преговарачких позиција у процесу преговора о приступању Републике Србије Европској унији, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2017

Стратегија интегрисаног управљања границом у Републици Србији 2017–2020, Службени гласник Републике Србије бр. 9/2017

Службени лист Града Београда

Одлука о изменама и допунама Одлуке о Градској управи Града Београда, Службени лист Града Београда бр. 2/2017

ФИНАНСИЈЕ И ПРИВРЕДА

Службени гласник Републике Србије

Уредба о обавезној производњи и промету хлеба од брашна „Т-500”, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2017

Уредба о висини посебне накнаде за подстицај повлашћених произвођача електричне енергије у 2017. години, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2017

Уредба о допунама Уредбе о условима, начину и поступку располагања грађевинским земљиштем у јавној својини Републике Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2017

Уредба о расподели подстицаја у пољопривреди и руралном развоју у 2017. години, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2017

Уредба о утврђивању Програма стандардизованог сета услуга за микро, мала и средња предузећа и предузетнике у 2017. години који се реализује преко акредитованих регионалних развојних агенција, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2017

Уредба о утврђивању Програма коришћења средстава Буџетског фонда за финансирање активности и мера унапређења и развоја области електронских комуникација и информационог друштва у 2017. години, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2017

Уредба о поступку за утврђивање права на исплату девизне штедне грађана, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2017

Уредба о издавању доплатне поштанске марке „КРОВ 2017”, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2017

Уредба о издавању доплатне поштанске марке „ЕВРОПСКО АТЛЕТСКО ПРВЕНСТВО У ДВОРАНИ 2017”, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2017

Уредба о изменама и допунама Уредбе о врсти, количини и вредности робе на коју се не плаћају увозне дажбине, роковима, условима и поступку за остваривање права на ослобођење од плаћања увозних дажбина, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2017

Уредба о изменама Уредбе о начину плаћања накнаде и условима одлагања плаћања дуга по основу накнаде за коришћење минералних сировина и геотермалних ресурса, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2017

Уредба о утврђивању Програма коришћења средстава за решавање стамбених потреба и друге програме интеграције избеглица у 2017. години, Службени гласник Републике Србије бр. 9/2017

Уредба о утврђивању Програма подстицања развоја предузетништва кроз финансијску подршку за почетнике у пословању у 2017. години, Службени гласник Републике Србије бр. 9/2017

Уредба о изменама и допунама Уредбе о изгледу контролне акцизне маркице, врсти података на маркици и начину и поступку одобравања и издавања маркица, вођења евиденција о одобреним и издатим маркицама и обележавања цигарета и алкохолних пића, Службени гласник Републике Србије бр. 9/2017

Уредба о допунама Уредбе о царински дозвољеном поступању с робом, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2017

Уредба о измени Уредбе о издавању доплатне поштанске марке „КРОВ 2017”, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2017

Уредба о измени Уредбе о издавању доплатне поштанске марке „ЕВРОПСКО АТЛЕТСКО ПРВЕНСТВО У ДВОРАНИ 2017”, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2017

Уредба о изменама и допунама Уредбе о садржини, начину и поступку вођења Регистра мера и подстицаја регионалног развоја, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2017

Уредба о утврђивању Програма подршке малим предузећима за набавку опреме у 2017. години, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2017

Уредба о утврђивању Годишњег програма коришћења средстава Буџетског фонда за шуме Републике Србије у 2017. години, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2017

Уредба о изменама Уредбе о евиденцији непокретности у јавној својини, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2017

Исправка Уредбе о изменама и допунама Уредбе о мониторингу квалитета деривата нафте и биогорива, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2017

Одлука о износу средстава која се преносе филијали Републичког фонда за здравствено осигурање у току 2017. године, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2017

Одлука о образовању Радне групе за спровођење препорука из „Беле књиге” Савета страних инвеститора, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2017

Одлука о образовању Радне групе за разматрање питања нормализације ваздушног саобраћаја на Балкану, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2017

Одлука о распореду и коришћењу средстава за реализацију пројеката Националног инвестиционог плана утврђених Законом о буџету Републике Србије за 2017. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 9/2017

Одлука о изменама Одлуке о оснивању Завода за заштиту природе Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 9/2017

Одлука о образовању Савета за мала и средња предузећа, предузетништво и конкурентност, Службени гласник Републике Србије бр. 9/2017

Одлука о образовању Радне групе за праћење реализације инфраструктурних пројеката на територији Аутономне Покрајине Војводине, Службени гласник Републике Србије бр. 9/2017

Одлука о одређивању цена за приступ систему за пренос електричне енергије, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2017

Одлука о измени Одлуке о образовању Националног савета за климатске промене, Службени гласник Републике Србије бр. 11/2017

Одлука о изменама и допунама Одлуке о садржини и начину вођења регистара података о друштвима за осигурање/реосигурање и другим субјектима надзора у делатности осигурања, Службени гласник Републике Србије бр. 11/2017

Одлука о изменама и допунама Одлуке о стицању звања и усавршавању овлашћених посредника и овлашћених заступника у осигурању, Службени гласник Републике Србије бр. 11/2017

Одлука о образовању Националног савета за развој туризма Републике Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2017

Одлука о образовању Радне групе за успостављање услуге електронског плаћања платним картицама, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2017

Правилник о дозволама за обављање делатности промета, односно дозволама за коришћење нарочито опасних хемикалија, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2017

Правилник о измени Правилника о Регистру хемикалија, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2017

Правилник о превозу нарочитих пошиљака, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2017

Правилник о ближим саобраћајно-техничким и другим условима за изградњу, одржавање и експлоатацију аутобуских станица и аутобуских стајалишта, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2017

Правилник о обрасцу пријаве за доделу средстава подстицаја, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2017

Правилник о изменама и допунама Правилника о пореској пријави за утврђивање пореза и доприноса за обавезно социјално осигурање самоопорезивањем на приходе од самосталне делатности, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2017

Правилник о изменама Правилника о садржају пореског биланса и другим питањима од значаја за начин утврђивања пореза на доходак грађана на приходе од самосталне делатности, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2017

Правилник о измени и допуни Правилника о одређивању царинских органа за царињење одређених врста робе или спровођење одређених поступака, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2017

Правилник о садржини и форми понуде за преузимање акција, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2017

Правилник о изменама и допунама Правилника о облику, садржини, начину подношења и попуњавања декларација и других образаца у царинском поступку, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2017

Правилник о изменама и допунама Правилника о суфинансирању пројеката за остваривање јавног интереса у области јавног информисања, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2017

Правилник о измени Правилника о начину и времену вршења дознаке, додељивању, облику и садржини дозначног жига и жига за шумску кривицу, обрасцу дозначне књиге, односно књиге шумске кривице, као и о условима и начину сече у шумама, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2017

Правилник о садржини посебног плана управљања водама, Службени гласник Републике Србије бр. 9/2017

Правилник о начину, алатима и средствима којима се обавља привредни риболов, као и о начину, алатима, опреми и средствима којима се обавља рекреативни риболов, Службени гласник Републике Србије бр. 9/2017

Правилник о опреми и заштитним системима намењеним за употребу у потенцијално експлозивним атмосферама, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2017

Правилник о међународној потврди (сертификату) о улову и листи производа рибарства за које нису потребне међународне потврде (сертификати) о улову, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2017

Правилник о изменама Правилника о листи оцењивача вина и висини надокнаде за рад оцењивача, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2017

Правилник о садржини и начину вођења Листе одобрених супстанци, Листе забрањених супстанци и Листе средстава за заштиту биља, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2017

Правилник о изгледу и садржини обрасца захтева за издавање и продужење рока важења лиценце за превоз, обрасцима лиценце за превоз и извода лиценце за превоз и начину стављања на увид јавности информације о издатим и одузетим лиценцама за превоз, Службени гласник Републике Србије бр. 11/2017

Правилник о условима и поступку за издавање сертификата аеродрома, Службени гласник Републике Србије бр. 11/2017

Правилник о садржини, начину и поступку спровођења јавног конкурса за јавно-приватно партнерство и концесије у подручју жичара, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2017

Правилник о ближим условима за упис у Евиденцију посебних центара за превенцију безбедносних ризика у информационо-комуникационим системима, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2017

Правилник о садржају извештаја привременог заступника капитала, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2017

Правилник о начину и поступку обављања платног промета у оквиру система консолидованог рачуна трезора за девизна средства, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2017

Правилник о утврђивању Методологије за израду карте угрожености и карте ризика од поплава, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2017

Правилник о утврђивању критеријума за одређивање заштићених области, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2017

Правилник о условима за расподелу и коришћење средстава Буџетског фонда за воде Републике Србије и о начину расподеле тих средстава, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2017

Правилник о техничким и техничко-експлоатационим условима које мора испуњавати теретно возило или скуп возила којим се обавља превоз терета у друмском саобраћају и о обрасцима потврда о испуњавању ових услова, Службени гласник Републике Србије бр. 14/2017

Упутство о утврђивању превентивних мера за безбедно чување, складиштење, односно коришћење нарочито опасних хемикалија, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2017

Решење о одређивању основице осигурања на коју се обрачунава и плаћа допринос за пензијско и инвалидско осигурање за лица укључена у обавезно осигурање, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2017

Решење о одређивању износа месечне новчане накнаде (посебан додатак) за рехабилитовано лице, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2017

Стратегија мера и активности за повећање квалитета услуга у области геопросторних података и уписа права на непокретностима у званичној државној евиденцији – реформски пут Републичког геодетског завода до 2020. године, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2017

Листа авио-превозилаца којима је забрањено летење у Европској унији, Службени гласник Републике Србије бр. 11/2017

Усклађени динарски износи из члана 56б став 2. тачка 1) и став 3. Закона о порезу на додату вредност, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2017

Усклађени динарски неопорезиви износи пореза на доходак грађана из члана 9. став 1. тач. 9), 12) и 13), члана 15а ст. 2, 4. и 5, члана 83. став 4. тачка 1) и члана 85. став 1. тачка 10) Закона о порезу на доходак грађана годишњим индексом потрошачких цена у 2016. години, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2017

Усклађени динарски износи акциза из члана 9. став 1. тачка 1), тачка 2) алинеја трећа, тачка 3) алинеја четврта, тачка 6) и тачка 7) алинеја трећа, члана 9. став 5. тачка 1) подтачка (1) алинеја трећа, подтачка (4) алинеја прва, подтач. (5) и (6), тачка 2), тачка 3) подтачка (1) алинеја трећа, подтачка (2) алинеја прва, подтачка (3), тач. 4), 5) и 6), члана 12а, чл. 14. и 14а и члана 40г Закона о акцизама годишњим индексом потрошачких цена у 2016. години, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2017

Усклађени динарски износ из члана 13. став 3. Закона о доприносима за социјално осигурање годишњим индексом потрошачких цена у 2016. години, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2017

Усклађени износи накнада из члана 32. став 3, члана 40. став 3, члана 45. став 1. тачка 4) и члана 54. став 3. Закона о дувану, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2017

Јединствена тарифа накнада за емитовање фонограма и на њима забележених интерпретација путем веб радија и веб телевизије, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2017

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Одлука о измени Одлуке о образовању комисије за грађевинско земљиште у јавној својини Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 6/2017

Одлука о садржини и форми обрасца за израду акционог плана за спровођење пројекта који се финансира из средстава Управе за капитална улагања Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 9/2017

Упутство за кориснике средстава у вези са медијским представљањем и видљивошћу пројекта које финансира Управа за капитална улагања Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 7/2017

Упутство о припреми и достави неопходне документације коју корисник средстава доставља ради реализације програма и пројекта које финансира Управа за капитална улагања Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 9/2017

Службени лист Града Београда

Одлука о ребалансу буџета Града Београда за 2017. годину, Службени лист Града Београда бр. 2/2017

Одлука о измени и допуни Одлуке о финансирању програма, пројекта и активности корисника буџета Града Београда у 2018. и 2019. години, Службени лист Града Београда бр. 2/2017

Одлука о измени и допуни Одлуке о локалним комуналним таксама за територију Града Београда, Службени лист Града Београда бр. 2/2017

Одлука о одређивању комуналних делатности, Службени лист Града Београда бр. 2/2017

Одлука о изменама и допунама Одлуке о грађевинском земљишту, Службени лист Града Београда бр. 2/2017

Одлука о начину измирења доспелог дуга по основу накнаде за уређивање грађевинског земљишта, Службени лист Града Београда бр. 2/2017

Одлука о измени и допуни Одлуке о постављању станица за изнајмљивање бицикала на територији Града Београда, Службени лист Града Београда бр. 2/2017

Правилник о типу, величини, изгледу и другим карактеристикама киоска и тезги који се постављају на подручју градске општине Барајево, Вождовац, Гроцка, Звездара, Земун, Лазаревац, Младеновац, Нови Београд, Обреновац, Палилула, Раковица, Сопот, Сурчин и Чукарица, Службени лист Града Београда бр. 135/2016

Решење о измени и допуни Решења о образовању Градског штаба за ванредне ситуације на територији града Београда, Службени лист Града Београда бр. 4/2017

Програм уређивања и доделе грађевинског земљишта за 2017. годину, Службени лист Града Београда бр. 4/2017

План места за постављање станица за изнајмљивање бицикала на територији града Београда, Службени лист Града Београда бр. 5/2017

РАДНИ ОДНОСИ, ЗДРАВСТВЕНА И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Службени гласник Републике Србије

Уредба о Националном програму за очување и унапређење здравља старих, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2017

Одлука о оснивању Координационог тела за подршку праћења реализације пројеката, улагања у реконструкцију и/или изградњу клиничких здравствених центара, Службени гласник Републике Србије бр. 9/2017

Одлука Уставног суда којом се утврђује да одредба члана 179. став 3. тачка 5) Закона о раду (Службени гласник РС број 24/05), није у сагласности са Уставом, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2017

Одлука о издвајању средстава за рехабилитацију корисника пензија и утврђивање трошкова рехабилитације корисника пензија за 2017. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2017

Правилник о изменама и допунама Правилника о здравственој исправности дијететских производа, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2017

Правилник о садржају и обиму права на здравствену заштиту из обавезног здравственог осигурања и о партиципацији за 2017. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2017

Правилник о изменама и допунама Правилника о друштвеном стандарду корисника пензија Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање, Службени гласник Републике Србије бр. 11/2017

Правилник о изменама и допуни Правилника о Листи лекова који се прописују и издају на терет средстава обавезног здравственог осигурања, Службени гласник Републике Србије бр. 11/2017

Правилник о измени и допуни Правилника о радним местима, односно пословима на којима се професионалним припадницима Војске Србије стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем, Службени гласник Републике Србије бр. 14/2017

Наредба о измени Наредбе о предузимању мера за спречавање уношења заразне болести птица авијарна инфлуенца у Републику Србију, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2017

Листа биоцидних производа уписаних у Регистар биоцидних производа у 2015. години, Службени гласник Републике Србије бр. 9/2017

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Одлука о изменама Одлуке о образовању Покрајинског савета за запошљавање, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 6/2017

Правилник о поступку и критеријумима за доделу средстава Покрајинског секретаријата за здравство удружењима за област здравствене заштите у 2017. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 6/2017

Решење о утврђивању номиналног износа новчане помоћи породици у којој се роди треће дете за 2017. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 6/2017

Решење о утврђивању номиналног износа суфинансирања трошкова за биомедицински потпомогнуто оплођење за друго, треће и свако наредно дете за 2017. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 9/2017

Службени лист Града Београда

Закључак о измени Интервентних мера заштите најугроженијих грађана, Службени лист Града Београда бр. 135/2016

ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКА, КУЛТУРА И ФИЗИЧКА КУЛТУРА

Службени гласник Републике Србије

Одлука о утврђивању Историјског језгра Београда у Београду за просторно културно-историјску целину, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2017

Одлука о изменама и допунама Одлуке о образовању Комисије за верску наставу у школи, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2017

Одлука о утврђивању локалитета Ланиште у селу Корлаће код Рашке за археолошко налазиште, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2017

Одлука о утврђивању локалитета Прљуша на Руднику за археолошко налазиште, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2017

Правилник о ближим условима, мерилима и критеријумима, као и поступку по захтевима лица за утврђивање статуса лица која самостално обављају уметничку или другу делатност у области културе, Службени гласник Републике Србије бр. 9/2017

Правилник о националној категоризацији спортова, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2017

Правилник о допуни Правилника о научним, уметничким, односно стручним областима у оквиру образовно-научних, односно образовно-уметничких поља, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2017

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Одлука о спровођењу конкурса за доделу средстава црквама и верским заједницама које делују на територији Аутономне Покрајине Војводине за 2017. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 7/2017

Одлука о спровођењу поступка за доделу средстава из буџета Аутономне Покрајине Војводине по конкурсима у области културе у 2017. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 7/2017

Правилник о условима регресирања превоза ученика средњих школа у Аутономној Покрајини Војводини, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 6/2017

Правилник о додели буџетских средстава Покрајинског секретаријата за образовање, прописе, управу и националне мањине – националне заједнице за суфинансирање програма и пројеката у области јачања језичких компетенција ученика основних школа у Аутономној Покрајини Војводини, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 6/2017

Правилник о додели буџетских средстава Покрајинског секретаријата за образовање, прописе, управу и националне мањине – националне заједнице за суфинансирање програма и пројеката у области основног и средњег образовања и васпитања у Аутономној Покрајини Војводини, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 6/2017

Правилник о додели буџетских средстава Покрајинског секретаријата за образовање, прописе, управу и националне мањине – националне заједнице за финансирање и суфинансирање програмских активности и пројеката за подизање квалитета ученичког стандарда у Аутономној Покрајини Војводини, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 6/2017

Правилник о додели буџетских средстава Покрајинског секретаријата за образовање, прописе, управу и националне мањине – националне заједнице за суфинансирање основних и средњих школа у Аутономној Покрајини Војводини које реализују двојезичну наставу, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 6/2017

Решење о висини одобрених средстава за годишње програме покрајинских гранских савеза и покрајинских савеза за области спорта који се финансирају из буџета Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 8/2017

Службени лист Града Београда

Одлука о изменама и допунама Одлуке о праву на накнаду дела трошкова боравка деце у предшколској установи чији је оснивач друго правно или физичко лице на територији града Београда за радну 2016/2017. годину, Службени лист Града Београда бр. 2/2017

Одлука о измени Одлуке о мрежи предшколских установа на територији града Београда, Службени лист Града Београда бр. 4/2017

Одлука о измени Одлуке о сталним манифестацијама у области културе од значаја за Град Београд, Службени лист Града Београда бр. 4/2017

Правилник о одобравању и финансирању програма којима се остварују потребе и интереси грађана у области спорта у граду Београду, Службени лист Града Београда бр. 5/2017

Решење о утврђивању економске цене програма васпитања и образовања у предшколским установама чији је оснивач Град Београд за 2017. годину, Службени лист Града Београда бр. 135/2016

РАЗНО

Службени гласник Републике Србије

Коефицијент за израчунавање висине месечне закупнине за коришћење станова, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2017

Индекси потрошачких цена за јануар 2017. године, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2017

Подаци о висини просечне месечне зараде по запосленом исплаћене у четвртом кварталу 2016. године, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2017

Подаци о просечним зарадама и просечним зарадама без пореза и доприноса по запосленом исплаћеним у јануару 2017. године, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2017

Износ највише годишње основице доприноса за обавезно социјално осигурање за 2016. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2017

Износ процењене највише годишње основице доприноса за обавезно социјално осигурање за 2017. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2017

Износ најниже месечне основице доприноса за обавезно социјално осигурање, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2017

Износ најниже месечне основице доприноса за обавезно социјално осигурање за осигуранике из чл. 25, 26. и 27. Закона о доприносима за обавезно социјално осигурање за 2017. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2017

Износ месечне основице доприноса за обавезно здравствено осигурање за лица за која се средства за уплату доприноса обезбеђују у буџету Републике Србије за 2017. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2017

Службени лист Града Београда

Показатељ смањења потрошачких цена у децембру 2016. године, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2017

2

**СПИСАК ПРЕТПЛАТА НА ДНЕВНЕ ЛИСТОВЕ,
СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА И ЧАСОПИСЕ ЗА ПОТРЕБЕ
БИБЛИОТЕКЕ УПРАВЕ У 2017. ГОДИНИ**

ДНЕВНИ ЛИСТОВИ И ЧАСОПИСИ

1.	АЛО
2.	БЛИЦ
3.	ВЕЧЕРЊЕ НОВОСТИ
4.	ВРЕМЕ
5.	ДАНАС
6.	ИНФОРМЕР
7.	КУРИР
8.	НЕДЕЉНИК
9.	NEWSWEEK
10.	НИН
11.	ПЕЧАТ
12.	ПОЛИТИКА

СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА

1.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
2.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ – МЕЂУНАРОДНИ УГОВОРИ
3.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ АП ВОЈВОДИНЕ
4.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ ГРАДА БЕОГРАДА

СТРУЧНИ ЧАСОПИСИ

1.	КЊИЖЕВНЕ НОВИНЕ: лист за књижевност и друштвена питања
2.	ЛИПАР: часопис за књижевност, језик, уметност и културу
3.	РС PRESS
4.	ПРАВНА ПРАКСА: часопис за примену прописа

ОСТАЛЕ СЕРИЈСКЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ

1.	БИЛТЕН ЈАВНИХ ФИНАНСИЈА
2.	БИЛТЕН ДРЖАВНОГ ПРАВОБРАНИЛАШТВА
3.	БИЛТЕН РЕПУБЛИЧКОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ
4.	БИЛТЕН УСТАВНОГ СУДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
5.	МЕСЕЧНИ СТАТИСТИЧКИ ПРЕГЛЕД
6.	САОПШТЕЊА РЕПУБЛИЧКОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ

3

ИЗБОР СТАРИХ ПРОПИСА

„Фонд библиотеке Управе за заједничке послове републичких органа поседује значајну збирку старих књига, претежно закона, уредби и других прописа Кнежевине и Краљевине Србије, Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Краљевине Југославије, али и аустроугарских, немачких, руских, француских прописа и књига из области права. Законодавци у Србији током 19. и у првој половини 20. века, пажљиво, правно утемељено, понекад визионарски, каткад опрезно, добро припремљени, некад и невешти, водили су младу државу ка путу коме и њихови данашњи потомци стреме – ка модерној, правно уређеној држави која равноправно може да учествује у свим пословима породице европских држава и народа.

Надамо се да ће избор старих прописа допринети бољем разумевању развоја Србије као модерне, правне државе, а врата библиотеке Управе увек ће бити отворена свима који желе боље да се упознају са њеним фондом, да нешто науче или потврде оно што већ знају.”

Новица Антић, државни секретар у Министарству културе

(Извод из рецензије књиге *Закони каткад спавају али никад не умиру*)

За овај број издвајамо:

1. Закон грађевински за варош Београд, 1896.

„Пажњу привлачи и Закон грађевински за варош Београд, од 11. децембра 1896. године, претеча данашњих урбанистичких закона, али и грађевинских, противпожарних, комуналних и стамбених прописа. О помној бризи законодавца који је желео да уведе ред у ову област, сведочи и чл. 21. овог закона, који прописује димензије цигала којима ће бити грађене београдске куће. А претеча данашње дозволе за изградњу морала је бити издата у року 'најдаље за месец дана' од пријема захтева! У чл. 16. Закон прописује: 'Изглед зграда (фасада) са лица улица мора бити укусан'.

И ми видимо, читајући овај закон, како београдска касаба, варош оријентална, рушена, свакојаким невољама погађана, грађена чиме се имало и како се знало, често скрпљеним, сиротињским материјалима, полако израста у европски град, у престоницу, видимо палате, виле, позоришта, хотеле, споменике, уређене улице, паркове 'на француску моду', којима се и данас дивимо и, с мање или више успеха, настојимо да их очувамо, обновимо и оживимо.”

Новица Антић

МИ
А Л Е К С А Н Д А Р I.

по милости Божијој и вољи народној
Краљ Србије

Проглашујемо и објављујемо свима и свакоме, да је Народна Скупштина решила и да смо Ми потврдили и потврђујемо :

З А К О Н
ГРАЂЕВИНСКИ ЗА ВАРОШ БЕОГРАД.

Опште одредбе.

Члан 1.

У Београду се грађевине могу подизати само по одредбама овог закона.

За грађевине које се само за кратко време а највише за трајање до две године дана и за привремену потребу подижу у намери, да се доцније са свим укло-не, могу надлежне власти дозволити и одступање од појединих прописа овог закона.

Члан 2.

Приватна права која би била противна појединим наређењима овог закона, не могу се задобити никако, па ни самим споразумом интересованих страна.

I. Општи прописи за подизање грађевина.

Дужност пријаве.

Члан 3.

Сваки који намерава да подиже какву зграду, дужан је да поднесе писмену пријаву општинској власти и да тражи од ње дозволу.

Члан 4.

Дозвола се мора тражити у овим случајевима :

1. За нове грађевине у опште са лица улице ;
2. За преправке и доправке на постојећим зградама, као и измену висине, дужине и дубине какве зграде, измену или појачање околних зидова на згради ;
3. Кад се хоће у станове да претворе простори који дотле нису служили за становање људи ;
4. При подизању грађевина, које запремају што од улице и од земљишта испод површине или ваздушни простор над површином улице ;
5. При подизању ограда са стране улице.

Надлежна власт за примање и разматрање пријава,

Члан 5.

За разматрање пријава постоји при општинском суду грађевински одбор.

Овај одбор састављају :

Председник општине или његов заменик, један инжињер, један архитекта, један судија апелационог суда или јавни правозаступник и један грађанин београдски, кога бира општински одбор и који мора имати непокретна имања у Београду.

Инжињер, апелациони судија или јавни правозаступник и архитекта постављају се указом на предлог министра грађевина за рок од 5 година.

Чланови овог одбора имају десет динара награде од сваке седнице што плаћа општина београдска.

Члан 6.

За сваку грађевину дужан је сопственик уз пријаву да поднесе општинском суду и план на увиђај и одобрење. Но за измене на постојећим зградама довољан је прост нацрт постојеће зграде и нацрт измене ; а ако ово довољно не би било, онда је по захтеву грађевинског одбора дужан сопственик грађевине да поднесе и уредан план.

Пријаву са прилозима потписује сопственик грађевине.

Дужност грађевинског одбора.

Члан 7.

Општински суд одмах предаје грађевинском одбору примљене пријаве и прилоге.

По пријему грађевински одбор:

1. Прегледа пријаве и планове и саслушава суседе плаца ради сазнања да ли суседи нису због чега противни намераваном грађењу али преправци зграде, па о свему изјављује своје мишљење.

2. Цени примљене жалбе и даје мишљење о истима;

3. Испитује, да ли се грађењем не вређа како јавно право;

4. У случају потребе предложиће суду опет да нареди извиђај средством нарочите стручне комисије о трошку сопственика грађевине;

5. Подноси предлог министру грађевина за одобрење.

Решење о дозволи за подизање грађевина.

Члан 8.

Од дана кад пријаву прими па најдаље за месец дана, грађевински одбор преко општинског суда подноси своје мишљење министру грађевина о томе, да ли се подизање грађевине може дозволити или не.

Министар грађевина решава:

1. Да се подизање грађевине одобрава, у коме се случају од одобреног плана, без некидавног одобрења министра грађевина не може одступити; или

2. Да се пројект у погледу сталности и санитарских прописа поправи и опет на одобрење поднесе; или

3. Да се подизање грађевина не одобрава, пошто је наређењима овог закона противно, или што природа грађевине не одговара месту на коме се желп подићи.

Министар грађевина донеће своје решење најдаље за месец дана, ако у том року никакво решење не донесе, сматраће се да је предлог грађевинског одбора усвојен у свему.

Решење министрово општински ће суд предати молпоцу у року од три дана.

Члан 9.

Сваки је дужан тражити дозволу и за подизање следећих грађевина:

1. За грађевине, које својом особином или нечистоћом, могу бити од досаде или опасности за становнике суседних плацева или за публику у опште као што су: ковачнице, котларнице, качарнице, поткивачнице, пекарнице и томе подобно.

2. Грађевине, у којима се у већој количини смештају или израђују лако запаљиви и експлозивни материјали. Овамо спадају и слагалишта дрвене грађе, магацини за храну, сено и друге земљорадничке производе.

Одговорност грађевинара (предузимача).

Члан 10.

1. Сопственик грађевине дужан је општинском суду да пријави грађевинара, који је за вршење грађевинарских прописа овога закона, као и за све неправилности у раду одговоран.

2. Грађевинара, који уради што противно добијеној дозволи или наређењу овога закона, казниће општински суд са 10 до 200 динара. Поред ове казне општинска власт на предлог грађевинског одбора обуставиће даље грађење и наредиће, да се изврши све што је потребно према одредбама овога закона.

3. Грађевинар је одговоран и за несреће, које би потекле са недовољне његове смотрености, но овим се не искључује одговорност и других лица ако и до ових буде у томе кривице.

Трајање дозволе.

Члан 11.

Добивена дозвола важи за две године дана и по истеку овога рока не може се грађењу грађевине приступити без нове дозволе.

II. Одредбе у погледу саобраћаја, безбедности од ватре, хигијенском и улепшавања.

Члан 12.

1. Зграде и ограде са стране улице постављају се по регулисаној линији и одобреном ниво-у улице, што обележава општински инжињер.

Општински инжињер дужан је, да линију и ниво обележи у присуству предузимача и сопственика грађевине, најдаље у року од пет дана, од када је наредбу добио.

Члан 13.

Каквим ће се материјалом и којим редом улице и тротоари калдрмисати, одређује општински одбор; но тротоаре од цигле и кречних плоча није дозвољено правити.

Израда калдрме и тротоара заједно са планирањем земљишта пада на терет општинске касе.

Члан 14 .

Код грађевина, у којима се јаком ватром ради или у којима се загревају просторије са јачом од обичне температуре; даље: грађевине, у којима се смештају или у којима се израђују у већој количини материјали који се тешко гасе или лако запаљују, или се лако распрскавају (експлодирају), као и радионице у којима је сама дрвенарија, магацини за храну, сале за велике скупове, локали за забаве, позоришта, школе, болнице и хотели, — морају бити сви зидови израђени од тврдог материјала и олепљени а врата се морају на поље отварати.

Члан 15.

У улицама где су махом трговачке радње (чаршијама), зграде се морају подизати једна поред друге тако, да грађевина цело лице заузима; како у овим, тако и у осталим главним улицама, све зграде морају имати осим приземног спрата још један или више спратова; а двориште најмање $\frac{1}{4}$ од целокупне површине плаца; све ове зграде морају бити озидане од тврдог материјала.

Улице, у којима се овакве зграду морају подизати, одређују се Указом Краљевим на предлог министра грађевина.

Члан 16.

Изглед зграда (фасада) са лица улица мора бити укусан.

Министар грађевина може према важности улица наредити, како ће се пројектовани изглед полепшати.

Ограде са лица улице, морају бити укусно израђене од гвоздених или дрвених обојадисаних филарета; само у споредним улицама могу се по одобрењу министра грађевина подизати тарабе са лица улице и тада морају бити обојадисане и чисто израђене.

Члан 17.

Висина кућа (од тротоара до стреје) не сме бити већа од ширине улице.

Чиста унутрашња висина свију просторија, у којима се обитава, мора имати најмање три метра од пода до таванице. Ово исто вреди и за трговачке и за занатлијске радње и у опште локале, у којима се људи дуже задржавају.

Сви простори за обитавање људи морају бити довољно осветљени.

Члан 18.

Зграде од каната, (бондрука), ћерпича, набоја или плетаре, није дозвољено са лица улице подизати.

Овакве грађевине није дозвољено у главним улицама у цељи шпекулативној подизати ни по унутрашњости дворишта.

Члан 19.

Грађевине, у којима се раде такви послови, да су на досади грађанству као: котларнице, ковачнице, поткивачнице, лекарнице, столарнице и тима сличне не могу се у главним улицама подизати са лица улица, нити у улицама, у којима су подигнуте грађевине за искључиво обитавање.

Улице, у којима се овакве грађевине могу подизати одређује министар грађевина по саслушању одбора општинског.

Члан 20.

Код старих зграда које су трошне, или дотрајале није дозвољена преправка, подзиђивање или намештање новог крова.

Грађевински Савет бира из своје средине тајним гласањем три члана, као комисију, која доноси одлуку о дотрајности зграде. Изабрати чланови грађевинског савета полажу заклетву код општинског суда у присуству сопственика грађевине, да ће свој суд савесно изрећи.

Члан 21.

Нормална мера цигле мора износити 29 см. дужине, 14 см. ширине и $6\frac{1}{2}$ сантиметра дебљине. Према томе се и рачуна чиста дебљина зидова.

Зид од	$\frac{1}{2}$	цигле	(0.15)	м.
»	»	1	»	(0.30 м.)
»	»	$1\frac{1}{2}$	»	(0.45 м.)
»	»	2	»	(0.60 м.)
»	»	$2\frac{1}{2}$	»	(0.75 м.)
»	»	3	»	(0.90 м.) и т. д.

III. В и л е.

Члан 22.

Подизање зграда по типу вила дозвољена је само у улицама где нису трговачке или занатлијске радње, улице ове одређују се Указом Краљевим на предлог министра грађевина.

У овако одређеним улицама морају се само виле подизати, које морају најмање 5 метара бити повучене иза регулационе линије, тако, да испред и око њих дође башта, а с преда укусна ограда.

IV. Употреба зграда.

Члан 23.

У нову озидану зграду не сме се нико уселити, пре, но што грађевински одбор исту не прегледа и констатује, да је прописно овоме закону сазидана и потпуно осушена, о чему издаје решење сопственику грађевине у року од пет дана од дана свршеног прегледа грађевине.

V. Накнада штете.

Члан 24.

Све штетне последице, које би потекле услед планирања улице за приватне грађевине, дужна је општина о свом трошку да отклони.

Исто тако, ако је грађевина подигнута по одобреном регулационом плану и обележеној линији на основу тога плана, па би се доцније регулација измењивала и тиме настале штетне последице, за грађевину, општина ће штету сопственику грађевине надокнадити према процени процениоца по овоме закону изабратих.

VI. Регулација.

Члан 25.

При подели земљишта у мање парцеле, морају ове имати такав облик, да буду што правилније и да се на њима могу што удобније зграде у погледу хигијенском подићи.

Поједини засебни плацеви морају имати најмање 300 квадратних метара површине, а 12 метара лице. На оваким плацевима свака зграда мора имати 100 квадратних метара двориште.

Члан 26.

При делењу земљишта, које дотле није служило за подизање грађевина, на мање плацеве, могу се улице отворати само по одобрењу министра грађевина,

а по претходном саслушању одбора општинског. У овом случају нови плацеви морају сваки за себе имати најмање 600 квадратних метара површине и најмање 18 метара лица.

Члан 27.

Само оне улице могу бити засађене дрвећем, које су најмање 18 метара широке.

Одузимање и уступање земљишта и накнаде за иста

Члан 28.

Одузимање земљишта ради просецања нових или проширења постојећих улица, бива по закону о експропријацији за опште народну потребу од 15. марта 1866. године, с том само изменом, што два проценитеља бира грађевински одбор, а два проценитеља бирају сопственици земљишта, а ова четворица бирају петог за председника.

На случај да се изабрана четири проценитеља не сложе у избору председника, онда истог одређује министар грађевина.

Проценитељи полажу заклетву, да ће у оцени савесни бити, и то у општинском суду у присуству сопственика имања.

Процениоци оцењују, да ли услед регулације или улешпања улице има места накнади или не; они одређују величину накнаде у новцу, или решавају, да накнади нема места, с тога, што заостали део плаца услед регулације добија већу вредност.

Члан 29.

Ако на одузетом земљишту за проширење улице или јавног отвореног места, постоји и каква зграда, онда се има поступити овако:

1., кад општинска власт нареди, да сопственик плаца уклони своју зграду и да се на регулациону линију повуче, онда се сопственику зграде и плаца одређује накнада по процени изабраних вештака према члану 28. овог закона.

2., кад сопственик зграде сам исту уклони или се сам на регулациону линију повлачи ради подизања нове грађевине, онда се за зграде не даје никаква накнада, но само за одузето земљиште, ако томе места има.

Члан 30.

Кад сопственик плаца по одобреној регулационој линији и усвојеном парцеларном плану излази напред од пређашње линије, тако, да му се има један део приватног, општинског или државног земљишта уступити, онда је обвезан исти део да прими и да га плати по оцени проценитеља изабратих по овоме закону.

Но ако би ово додавање било пред већ постојећим зградама, а простор који се додаје не би био већи од два метра дубине онда у том случају сопственици добијају те просторе дуж лица свог имања бесплатно.

Члан 31.

Ако услед просецања нове улице, проширења и продужења постојећих улица, сопственик плаца излази са својом зградом или плацем на лице улице, или угао улице где пре регулације није био, дужан је да плати општини по оцени проценитеља онолико, колико се нађе, да је вредност имања услед регулације скочила.

Члан 32.

Ако услед одобреног регулационог плана остају плацеви појединих сопственика између пограничних суседа или улици, такви, да се на њима не могу угодне зграде подићи или да је приступ тим плацевима по плану регулације онемогућен, онда општина може те плацеве са зградама експроприсати и нову поделу плацева извршити.

Исто тако може општинска власт и читаве комплексе зграда и плацева или поједине делове од истих према потреби експроприсати, ако је то за правилну поделу плацева или извршења регулације потребно.

Експроприсање комплекса и вршење регулације по овом члану закона, врши се на предлог одбора оп-

штинског, а по одобрењу министра грађевина. Процењену вредност дужна је општина сопственицима имања пре заузећа да исплати.

Члан 33.

Ако сопственик плаца или зграде није задовољан са извршеном проценом и неће да плати општини средством вештака досуђену суму изабратих по члану 28. овога закона, онда ће се оценити вредност целокупног имања пре регулације, и вредност имања онако, како се има извести по плану регулације, па ће се оставити сопственику имања на вољу или да плати досуђену вредност општини, или да му општина целокупну вредност процењеног имања, онако како је до регулације било исплати и имање на тај начин откупи.

Члан 34.

Ћор сокаци могу се затворити без икакве накнаде приватним лицима, ако имања истих лица, по одобреном регулационом плану имају или добијају улаз са стране улице. Земљиште од ћор сокака ако је општинско уступа се граничним суседима, који су дужни да га приме и по оцени проценитеља општини плате.

Жалбе против решења општинске власти и грађевинског одбора.

Члан 35.

Противу решења општинске власти и грађевинског одбора подноси се жалба министру грађевина, чије је решење извршно.

Грађевински правилник.

Члан 36.

На предлог министра грађевина, Краљевим указом прописале се грађевински правилник како се линије регулације обележавају и како се поједине просторије у грађевинама или делови на истима у погледу јавне безбедности, техничке сталности, сигурности од ватре, хигијенском и архитектонском морају израђивати.

Ослобођење од порезе.

Члан 37.

Све нове грађевине од тврдог материјала са два спрата (приземни и први спрат) или више спратова које буду са лица улица подигнуте по одредбама овога закона, ослобођавају се од порезе на приход за време од десет година, рачунајући од дана, кад грађевина буде готова.

Грађевине пак, с једним спратом (приземни) ослобођавају се од порезе на приход за време од пет година.

Прелазно наређење.

Члан 38.

Све оне грађевине у којима су смештене радње које се према одредбама овога закона не смеју са лица улице обављати а затекле су се кад овај закон ступи у живот, морају се у року од две године дана преправити, тако, да се у њима више не обављају радње које овај закон забрањује.

Исто тако и сада постојеће зграде са стране улица, морају се у року од две године дана преправити, тако, да се у њима више не обављају радње које овај закон забрањује.

Исто тако и сада постојеће оgrade са стране улица морају се у року од једне године дана тако преправити, да одговарају прописима овог закона.

Ступање закона у живот.

Члан 39.

Закон овај ступа у живот од дана кад га Краљ потпише и тада губи силу Највише решење од 14. марта 1861. год. В.Бр. 564. Зборник 14. стр. 34.

Препоручујемо Нашем министру грађевина, да овај закон обнародује и о извршењу се његовом стара;

властима пак заповедамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се поковавају.

11. Децембра 1896. год.
у Београду.

АЛЕКСАНДАР с. р.

(М. П.)..

*Видео и ставио државни печат,
чувар државног печата,
министар правде,*

А. Нинчић с. р.

*Министар грађевина,
инжињерски пуковник,*

К. Радисављевић с. р.

4

ПРЕГЛЕД СТАРИХ ПУБЛИКАЦИЈА

Излазећи у сусрет све израженијим захтевима корисника да пронађу одговор на специфична питања из професионалне праксе, кроз Информативни билтен континуирано ћемо упознавати своје читаоце са садржајима старих књига из богате ризнице библиотеке Управе. Наш фонд обухвата, између осталог, и вредне писане документе који, осим документационе, имају и научну и стручну вредност. Будући да су посреди књиге од историјског значаја, као и периодична издања и друге драгоцене библиотечке целине којима располажу постојећи фондови, овим путем настојали смо да проширимо лектуру свима онима који желе да се стручно усавшавају. Напомињемо да ове књиге (из којих дајемо само изводе) могу да се користе само у читаоници библиотеке Управе за заједничке послове републичких органа.

За овај број издвајамо:

1. Стари Београд: из путописа и мемоара, 1951.

У наредним бројевима Информативног билтена наставићемо са приказима тематски и жанровски разноврсних публикација нашег богатог фонда.

СТАРИ БЕОГРАД

ИЗ ПУТОПИСА И МЕМОАРА

БЕОГРАД 1951

Милићевић, Милан Ђ. књижевник, преводилац, историчар (Рипањ код Београда, 4. VI 1831 – Београд, 4. XI 1908)

Преци су му се у XVI в. доселили у Рипањ из Старог Влаха. Отац Јован „Ђак“ (одатле потиче средње слово имена) у манастиру је стекао солидна знања па је извесно време служио код рипањског спахије у Београду. Борио се током Првог српског устанка и по његовом слому прешао је с породицом у Срем. По ослобођењу Србије постао је писар кнеза Грочанске нахије а недуго потом вратио се у Рипањ, где је провео остатак живота. Ту је 1843. основао основну школу, у којој је био и први учитељ, преносећи прва знања поред осталих и сину. Мајка Митра била је пореклом из Сремчице. Најраније детињство провео је на селу. По завршетку основне школе, будући да је показивао бистрину и вољу за учењем, отац га је 1845. одвео у Београд, где је завршио први разред гимназије и 1846. уписао Београдску богословију, коју је успешно окончао 1850. Иако је као изузетан ђак био изабран да настави школовање у Русији, због крхког здравља (проблема с плућима) одустао је од одласка и са 19 година постао учитељ, прво у Лешници (1850–1851), а потом у Тополи (1851–1852). Његова чиновничка каријера трајала је 47 година (1852–1899). Био је практикант Округног суда у Ваљеву, а по премештају у Београд радио је у Министарству просвете (1852–1855) и Министарству унутрашњих дела (1855–1860) као канцелиста, експедитор, регистратор и протоколиста. По доласку кнеза Милоша на власт у Србији пребачен је 1860. у Државну штампарију, где је до краја исте године уређивао *Српске новине*. Затим је прешао за секретара и начелника Кнежеве канцеларије (1860–1861), која је у исто време била и Министарство иностраних дела. Као секретар Михаила Обреновића имао је прилику да ближе упозна кнеза и стекне његове симпатије. Међутим, после протеста београдског везира и турске владе због чланка *Уочи Цвети* из 1861, који је написао и објавио у *Српским новинама* у славу Другог српског устанка, удаљен је из кнежевог окружења. Премештен је у Министарство просвете, где је био секретар и надзорник школа (1861–1880), што представља период његовог најплоднијег стваралачког рада. Кратко време 1880. био је нераспоређен, а затим је четири године провео у Министарству унутрашњих послова, као начелник Полицијског одељења (1880–1884) и као помоћник министра (1884–1886). Управник Народне библиотеке био

је у периоду 1886–1897, а каријеру је завршио као члан Државног савета (1897–1899). Време од 1899. до смрти провео је као пензионер.

Био је секретар Народних скупштина у Београду (1864) и Крагујевцу (1867), народни посланик (1874, 1880) и кнежев посланик (1880–1883); члан Дисциплинарног суда (1865), Комисије за уређење школа у Србији (1868–1870), председник Комисије за свештеничка питања (1870–1871), комесар српске владе у заједничкој комисији за решавање двовласничких имања дуж српско-бугарске границе, члан Комисије за утврђивање путева у Србији. Као један од представника Српског ученог друштва са Стеваном Тодоровићем прикупио је по Србији материјал и организовао етнографску изложбу у Москви (1867), и био примљен у аудијенцију код руског цара у Царском Селу. Учествовао је у изради предлога Закона о управној подели Србије (1884–1889). Израдио је карту Србије са поделом на срезове, округе и области, био је (1887) члан Одбора за ревизију Устава из 1869. Изабран је за председника Централног статистичког одбора Србије (1888) и председника Државног одбора за прославу Вукове стогодишњице. Један је од првих приложника читаонице и књижнице Београдске трговачке омладине. Његовим напорима покренута је и ојачана делатност многих за српску и словенску културу веома значајних институција. Постао је доживотни председник Одбора Чупићеве задужбине и покретач *Годишњице Николе Чупића* (1877). Утемељивач је (1883) и председник (1889–1899) Српског археолошког друштва, члан и председник Коларчеве задужбине, један од оснивача и чланова Главног одбора Друштва Св. Саве (1886) и оснивач и добротвор Српске књижевне задруге (1892–1893). Изабран је за члана Друштва српске словесности (1857) и Српског ученог друштва (1864), Друштва љубитеља руске словесности у Москви (1870), Хрватског педагошко-књижевног збора (1873). Био је почасни члан Колегија српске гимназије у Цариграду (1874), члан Царске академије наука у Петрограду (1877), Друштва љубитеља јестествознања, антропологије и етнографије у Москви (1877), члан ЈАЗУ у Загребу (од 1879, иако је бечка влада избор потврдила тек 1886), члан (1887), секретар (1889–1895) и председник (1896–1899) Српске краљевске академије наука, почасни члан Матице српске (1892), Удружења свештеника (1895) и Српског пољопривредног друштва у Београду, члан добротвор Учитељског удружења (1896) и дописни члан Етнографског

друштва у Прагу (1901). Сарађивао је у листовима и часописима: *Шумадинка* (1854–1856), *Подунавка* (1856), *Јавор* (1865–1867, 1878), *Гласник Срског ученог друштва* (1866), *Јединство* (1869), *Српске новине* (1886), *Стражилово* (1887–1888, 1892), *Коло* (1889, 1901), *Годишњак Српске краљевске академије* (1890, 1893–1895), *Годишњица Николе Чуића* (1894–1897), *Бранково коло* (1895), *Нови васпитач* (1896), *Српски магазин* (1896), *Мале новине*. Био је уредник листа *Часови одмора* (1858–1859), *Српске новине* (1860) и уредник и издавач листа *Школа* (1868–1876).

Учествовао је у политичком животу као један од оснивача, члан Главног одбора Напредне странке и њен представник у Народној скупштини. Био је патриота у пуном смислу те речи, истовремено присталица слоге између Срба и Хрвата и пројугословенски оријентисан.

Писањем се бавио више од 50 година. Почео је у *Српским новинама* 1851. као дописник из Лешнице, и писао готово до саме смрти, а за то време објавио је више од стотину оригиналних дела, превода и близу хиљаду ситних чланака, прича, приповедака, биографија, путописа, сечања, дописа, бележака, записа, беседа, етнолошких, географских и историјских запажања и поучних, фолклорно интонираних цртица. Његов рад је обиман и обухвата више области, међу којима су историја, географија, етнологија, педагогија, журналистика и преводилачка и лепа књижевност. Најзначајније поље његовог деловања био је рад на педагошкој књижевности, који представља нешто мање од половине његове целокупне списатељске активности. Поред осмогодишњег издавања *Школе*, првог педагошког часописа у Србији, написао је велик број радова који се баве овом проблематиком, као што су, на пример, *Школе у Србији*, *Историја педагогије*, *Поглед на народно школовање у Србији* или *И живот је школн предмет*, али и преводи с француског и руског низа педагошких и моралистичких дела. Драгоцени су му радови *Кнежевина Србија* и њен логични продужетак *Краљевина Србија*, опис целе земље са топографским подацима, описима старина и локалних предања, изложен по окрузима, од села до села, с етнолошким и историјским подацима. *Кнежевина Србија* по обиму материјала који је сакупљен у њој једно је од најзначајнијих српских научних дела у XIX в.; *Живот Срба сељака* је приказ живота српског села, обичаја, послова и психологије обичног човека; *Поменик*

знаменитих људи у српскога народа новијега доба је речита и подацима богата енциклопедија са живим и упечатљивим биографијама Срба XIX в., због чега је стекао епитет „српског Плутарха“; као и дела која спадају међу најбоље књиге анегдота испрчане народним језиком – *Кнез Милош у причама* и *Карађорђе у говору и твору*. Написао је и већи број приповедака са сеоским мотивима, које су у време настанка добиле ласкаве похвале и признања од ауторитета као што су били Ђуро Даничић и Аугуст Шеноа. Они су његове приповетке означавали као напредак у књижевности и истицали богатство језика, чистоту стила, лаку фразу и сугестивну и поступно вођену мисао. Иако сам није имао уметничких амбиција, у приповеткама је покушао да различита етнографска и фолклорна опажања утка у ткиво приповетке и пропрати их мноштвом народних и моралних поука. Међутим, нове генерације књижевних стваралаца, несклоне Вуковој визији литературе, једноставно су одбациле његово приповедање, и оспоравале његове квалитете као књижевног ствараоца, упућујући критике првенствено његовом језику, који је, премда правилан и чист, по њиховом мишљењу био извештачено народни, усиљен, баналан, на моменте чак и вулгаран. Премда самоук, његови преводи с француског и руског језика, и поред већег броја погрешних тумачења, због доброг и свежег језика делују као изворни списи. Најзначајнији су, свакако, преводи *Монтескјеових Персијских писама* и *Разматрања о узроцима величине Римљана и њиховог опадања*. Као путописац своја запажања и усмена саопштења је одмах записивао, да би их накнадно обрађивао и систематизовао.

Иако за живота веома цењено, његово дело је убрзо после његове смрти претрпело значајну ревизију. Сматрало се да је улазио у теме које су биле изнад његових способности, без јасног концепта и озбиљног научног метода. Понекад је из личног убеђења или политичког опортунизма умео да прећути истину. Научници који су у истраживања почели да уносе савременији метод и већу критичност порицали су његову стручност, али не и корисност, оспоравали су систем рада, али не и садржину радова. Иако је његов сакупљачки посао остао без настављача и подражавалаца, до данашњих дана је сачувао велик број корисника, који сакупљену грађу и сведочанства употребљавају за своја почетна истраживања. И данас га многи вреднују као најдостојнијег посредника, поред Вука Караџића,

у упознавању српског народног говора XIX в. Живећи и радећи у временима када се утемељивала нова српска држава, у добу када је требало стварати много и брзо, на свим пољима којима се бавио дао је изузетно значајан допринос заснивању и унапређењу нове српске науке, културе и образовања. И поред сваштарења, површности, недоречености и аматеризма у раду, што му се с правом приговара, он је обавио пионирски посао у српској биографској, историјско-географској и етнолошкој науци. Својим ерудитским радом попунио је време до појављивања великих твораца српске историографије новог доба и, најшире узето, науке о народу, и као Карацићев следбеник повезао их је с Вуком и његовим покретом, начинивши на тај начин мост између епоха.

Првом женом, Гином, из Ниша, оженио се као учитељ 1852. Провео је у браку тридесет шест година и добио два сина, Димитрија Миту, лекара, и Милића, судију, и три ћерке, од којих је Ана, најстарија, била супруга преводиоца и публицисте Мите Ракића и мајка песника Милана Ракића. После Гинине смрти (1888) 1891. оженио се Милицом, која га је надживела. Његова кућа је увек била отворена не само књижевницима и пријатељима у Београду него и многим странцима и свим Србима изван Србије. Сахрањен је у породичној гробници, непосредно иза цркве, на Новом гробљу у Београду.

Руски цар Александар II одликовао га је Орденом Св. Станислава III реда (1859) и Орденом Св. Ане (1877). Од кнеза Михаила добио је брилијантски прстен, а од управе Етнографске изложбе у Москви (1867) сребрну медаљу. Црногорски кнез Никола I одликовао га је Даниловим орденом III реда и Звездом Данилова Ордена (1893). Добитник је и више признања Краљевине Србије: Ордена Таковског крста I реда (1899), Ордена Милоша Великог III реда (1900) и Ордена Св. Саве I реда (1901).

МИЛАН Ђ. МИЛИЋЕВИЋ

ТИП БЕОГРАДСКОГ ТУРЧИНА

Године 1839 основана је у Београду „Књажеска канцеларија“, која је била посредничка установа између кнеза Милоша и министарстава. М. Ђ. Милићевић (1831—1908), књижевник и заслужан културни радник, служио је у младости као чиновник у „Књажеској канцеларији“. У једном свом чланку објављеном у „Годишњици Николе Чупића“ (XXII), Милићевић је описао људе са којима је служио у овој установи. Између осталих описао је и писара турског језика.

Татип турског језика Тахир-Ефендија, родио се у Београду, и био је крштен онда када су Срби, по освојењу Београда, силом Турке крштавали. После године 1813 одведен је у Босну, где су га вратили у ислам. Служио је у босанског везира. После се је вратио у Србију, примљен у српску службу, и у њој је остао до своје већ дубоке старости, па је отишао у Меку, на ђабу, и онамо је, по свагдашњој жељи својој, умро.

Тахир-Ефендија није имао ни жене ни деце, а своју је плату тако брзо трошио да је свакад живео у другом, па чак и у трећем месецу! У Босни је имао 250 гроша, а овде 1800 на месец, и опет вељаше да му је онамо било оно доста, а овде, с оволиком сумом, никад није могао краја с крајем саставити.

— Зашто то, Ефендија?

— Цаном, ова је пара проклета, а она је благословена и халал!

— Почем је ова проклета, а она благословена?

— Ево почем: ова пара пролази кроз многе руке, и гледе је многе очи — и сите и гладне — док дође мени. Њу броји сељак кмету; броји кмет капетану; броји капетан начелнику; броји начелник г-ну Данићу (онда благајнику у министарству финансија); броји г. Данић г-ну Марку (који је у нас држао касу); броји г. Марко мени! Безбели, толике руке кад је прихвате, толике очи кад је виде, — ту хаира нема!

— А у Босни, Ефендија?

— У Босни је сасвим друго. Онамо је, истина, било мање, али је све с халалом! Никад мени нико није изнео да видим колико ми даје, него ми, негледушке, спусти под сицаду, па ја то доцније нађем; и што год нађем, знам да ми је дато с халалом!...

Тахир-Ефендији није било мило да му човек који долази к њему по каквом послу, одмах чим уђе, почне говорити

о послу ради кога је дошао, — треба, вељаше он: — најпре сести па се, онако седећи, јавити и рећи:

— Сабанхаирала, Ефендија! Како је ђеф (како си расположен), и још нешто весело испричати, макар и измислити, ако нема ништа истинско, па тек онда, малко тишим гласом, поменути оно рад чега је човек дошао.

Другојачије рађење Ефендија је називао: седепсузлук (непристојност)!

Ефендија је држао свога коња, те је у канцеларију дојахивао на коњу.

О Божићу, Васкрсу и о славама, Ефендија би припасао сабљу, узјахао свога коња, и тако би походио веће чиновнике и своје познанике. А кад год би јахао, ишао би лагано, и тада би га слуга пратио, држећи руку коњу на сапима! Ефендија је то звао: салтанат (господство), иако му је слуга био дроњав као да је спао с вешала, а коњ чупав као да је доведен од оне кљусаци што зими гладна чепају око котарева да би где нашли огризина да поједу.

Тахир је становао испод данашње велике пијаце¹) у једној старој, трошној турској кућерини. Та је кућа имала две поле, па је у једној боравио он, а у другој слуга му и коњ. То све Ефендија је звао: наша девлетхана (место благовања)!

Једном склони он свога помоћника Алексу Пачића те се крену на коњима у Топчидер. Ефендија је наредио те је по један момак ишао за сваким од њих двојице, држећи руку коњу на сапима.

Алекси није био по вољи тај салтанат. Зато рекне:

— Ефендија! Нека ови момци иду напред, па нека нас сачекају код топчидерске чесме. Што иду овако за нама? Овде има и веће госпде па нико овако не ради.

— А зар ти у циганској черги тражиш раф? — срдито упита Турчин!

Алекса оћути, задржавши себи ту прилику да нам све после у сласт исприча, те да се слатко насмејемо турској охолости.

Сед као овца, Тахир-Ефендија је вранио и косу и браду.

Велика пијаца — била је на месту данашњег парка испод Универзитета.

— Ово морам да чиним за пријатеље, — правдаше се Ефендија; — ко има милост да погледа у мене, нека му очи не сретају мој наказни сурет (лице), него нека види да личим на инсана (човека)! — Тек су опет људи веровали да је он келео тиме показати се млађи.

Кад је дошао ферман о уступању српских градова кнезу Михаилу, Алекса Пачић, прочитавајући садржину фермана, и као да не увреди турску осетљивост, рекне Тахир-Ефендији овако:

— Па ефендија, султан није кнезу Михаилу уступио градове, него му их је само предао да их чува.

— Баш, баш, — одговори одмах осетљиви Турчин — дао псу тулум сира да чува, а везао га цревом!!...

Новаковић, Стојан, научник и политичар (Шабац, 1. XI 1842 – Ниш, 18. II 1915). Гимназију завршио у Шапцу, Лицеј у Београду 1863. Исте године ступио у службу Министарства финансија, од 1865. гимназијски професор, 1872–73. библиотекар и кустос музеја, 1873. министар просвете, поткрај исте године библиотекар, 1874. поново министар просвете, 1875–80. професор Велике школе, 1880–83. министар просвете, 1883. члан Државног савета, 1884. министар унутрашњих дела, 1885–92. посланик у Цариграду, 1893. министар спољних послова, 1895–96. председник Владе, 1899. посланик у Паризу, 1900–04. посланик у Петрограду, 1905. пензионисан. 1909. био министар председник. Као министар просвете оставио видна трага у развоју просвете у Србији низом закона и уредаба којима је извршена консолидација школства, модернизована настава и извршена организација Народне библиотеке, музеја и државне штампарије. Један од оснивача (1880) Напредњачке, у ствари конзервативне, странке и њен шеф после смрти М. Гарашанина; 1885. дао оставку на положају министра унутрашњих послова не сложивши се са попустљивим ставом министра председника М. Гарашанина према краљу Милану. 1895–96. председник напредњачког кабинета који је провео конверзију државних дугова, а српску вањску политику упутио, супротно дотадашњем аустрофилском, у русофилском правцу. 1896. пошто је влада којој је био председник дала оставку, Напредњачка је странка распуштена. Обновљена 1906., по његовој иницијативи и под његовим водством, одржавала се до Новаковићеве смрти благодарећи једино његовом личном и научном ауторитету, због кога је у коалиционој влади 1909., за време анексионе кризе, био председник, иако представник најмање странке. Н. је 1912–13. био на челу српске делегације која је после Балканског рата у Лондону преговарала о миру с Турском.

У младости Н. је писао песме и приповетке, и много преводио, поглавито поезију, с руског, пољског, немачког и мање чланке с француског. Шездесетих година издао је књигу песама и неколико књига приповедака. Убрзо је престао да ради на књижевности; доцније је издао неколико путописа и сасвим на крају живота већи историјски роман *Калуђер и хајдук* (1913). Рано је почео да ради и на науци о језику, на историји књижевности и на прикупљању, издавању и тумачењу историјске грађе; од 1877. почиње и његов рад на културној и правној историји: библиографија његових радова износи преко 400 бројева, међу којима је преко педесет већих дела.

Н. је на свима овим подручјима истрајно радио и као сабирач материјала, истраживач извора, а и као научник са ширим плановима. Иако се није систематски посветио ниједној од наука којима се бавио, па његов рад у целини изгледа исцепкан, ипак је дао значајне прилоге и славистици и националној историји.

Као непосредни ученик Ђ. Даничића и настављач његова рада, Н. је дао велики број прилога науци о језику. Његови чланци и студије о посебним филолошким проблемима (физиологија гласа, гласови српског језика, акценти у старим штампаним књигама и сл.), о конкретним питањима из историје језика (филологија и језик и сл.) корисно су служили развоју науке о српскохрватском језику, ширењу познавања проблема из историје језика, дијалектологије и савременог књижевног језика. Најзначајнији његов рад на језику је потпуна школска граматика, у којој је Миклошичев и Даничићев материјал дат у сређеној, прегледно и јасно изложеној целини: синтакса (1869–74), гласови (1879), облици (1879), основе (1880), сви одељци у потпуном издању 1894. и 1902.

За пола века Н. је из историје књижевности објавио велики број студија, монографија и прилога. Два своја главна дела из ове области дао је врло рано: *Историју српске књижевности* (1867. и 1871), израђену на основу ранијих радова Ј. Шафарика, В. Јагића, А. Н. Пипина и Ђ. Даничића и властитих истраживања. Поред непотпуности, филолошког мерила при оцењивању, негде погрешних закључака и судова, као прво дело ове врсте код Срба, ова историја сведочи о великом напору и смислу за синтезу и корисно је послужила даљем напретку ове науке. Друго дело начињено са великом савесношћу је *Српска библиографија* (1869), у којој је дат попис свих српских књига од 1741. до 1861.; тај попис је продужио и за године 1868–76., када је давао и преглед хрватских књига. У специјалним студијама Н. је највише обрађивао старије периоде српске књижевности. Из средњовековне књижевности издао је низ романа, приповедака, хагиографија и апокрифа, пропративши их опширним предговорима и многим тумачењима, упуштајући се често у брижљива компаративна проучавања. Проучавао је и народну књижевност и био један од првих код нас који је проучавања вршио и на компаративној основи, тражећи везе између народне и писане књижевности, или однос народне поезије према историји, дајући корисне прилоге и подстичући на даља истраживања. Из ове области најзначајнија му је студија *Последњи*

Бранковићи у историји и народном певању. Најмање се бавио новијом књижевношћу; поред ситнијих прилога и оцена објавио је једино студије о Доситеју Обрадовићу и Јовану Стерији Поповићу.

Најзначајнији и најтрајније вредности је Новаковићев рад на историји. Он се први међу српским историчарима упуштао у смеле планове о великим историјским монографијама које не излажу само догађаје и податке о личностима већ улазе и у тумачења културног стања у прошлости, постанка и развоја институција и друштвених односа, у тражење дубљих узрока историјским појавама. При томе је показао, поред савесности на истраживачком и скупљачком послу, и смисао за анализу, способност спретног повезивања чињеница, смелост комбинација и ширину концепција. Природно, због недостатка извора и дела управо о периодима које је приказивао, затим због извесног догматизма и у основи идеалистичких концепција историје, у његовим великим синтезама има не само пуно празнина него и погрешних тумачења и закључака, те нова издања тих његових дела траже доста допуна и исправљања. Н. је ушао у историјске студије бавећи се најпре издавањем извора и проучавањима из историјске географије. Изворе за српску историју почео је да објављује 1866., и продужио је тај рад целог живота. Као издавач извора био је поуздан и тачан; по савесности и скрупулозности на том послу, по критичности језичких, палеографских и историјских коментара, често врло широких, долази међу најбоље издаваче средњовековних споменика код Срба. Његове три збирке извора: *Законик Стефана Душана* (1870. и 1898), *Матије Властара Синтагмат* (1907) и *Законски споменици српских држава средњег века* (1912) остали су главни приручници проучаваоцима средњег века. Велику пажњу обратио је Н. и на путописе и описе наших земаља, из старијих и новијих периода, увек уз опширна објашњења и коментар. Прве своје историјске расправе дао је Н. тек после 1877., прво неколико расправа из историјске географије (најзначајније: *Земљиште радње Немањине; Ново Брдо и Врањско Поморавље; Српске области X и XII века*), затим црквене топографије, топографије места, расправе из културне, правне и економске историје, испитивања народне традиције, о старој војсци, хералдици. Велике ерудиције и широка интересовања, Н. је у тим расправама давао и многа ситна објашњења, тумачио смисао појединих термина и прилазио крупнијим

питањима из организације феудалног друштва код Срба. Готово сви његови историјски радови односе се на средњи век и на почетак XIX в. За средњи век су најважнија његова дела: *Срби и Турци у XIV и XV веку*, у коме је у широким потезима приказао нестајање средњовековне српске државе, и *Село*, велика расправа о значењу и положају села у средњовековном животу Срба. За XIX в. од велике вредности је дело: *Турско царство пред Први српски устанак* у коме је испитивао стање у Турској пред 1804. и анализирао друштвене корене и покретачке снаге те револуције. Из историје саме револуције, у делима *Устанак на дахије* и *Васкрс државе српске*, дао је њен почетак, развој, унутрашње и спољне политичке односе. Из најновијега доба најважнија је његова политичкоисторијска расправа *Двадесет година уставне политике у Србији 1883–1903*.

Од већих дела превео је *Општу историју књижевности* од J. Scherra (1872–74), Leopolda Rankea *Српску Револуцију* (1864, 1892) и *Voltaireovog Karla XII* (1897).

СТОЈАН НОВАКОВИЋ

СТАРИ БЕОГРАДСКИ КЊИЖАРИ
И ИЗДАВАЧИ

Под насловом „Српска књига, њени продавци и читаоци у XIX веку“, Стојан Новаковић је 1900 године издао књижицу у којој је изнео и своја лична сећања на прве београдске издаваче и продавце књига.

Издавачка и књижарска радња Гр. Возаровића „књиго-весца и књигопродавца“ у Београду, прва таква радња у Србији, заслужује пажњу по репертоару своме. Возаровић је, по ономе што се о њему сачувало, припадао образованијим Србима, и нарочито је био велики поштовалац Доситеја Обрадовића и његових књига, тако да је са споменом Доситејевим његово име тесно везано. Осим тога, Возаровић је био у личним везама с најодличнијим претставницима сувременог му београдског књижевног света. Он се у Београду налазио већ 1827, јер се те године види међу уписницима Вукове „Данице“. Издавачку радњу пак почео је онда кад се отворила Државна штампарија. Његово издање Доситејевих целокупних дела (1833—45), прво у српској књижевности, чини му част. Да је био књижар и издавач на висини свога задатка, већма него ико други у његово време, сведочи издавање Голубице, коју је уређивао Ј. Хаџић (М. Светић), а која је отворила пут Гласнику. Пошто је свршио издавање дела Доситејевих, Возаровић је почео издавати дела Димитрија Давидовића, и 1846 издао је у првој књизи Давидовићеву „Српску историју“. Али је уз то Возаровић с не мањом вештином неговао и простонародни раф. Прво је његово издање у Београду Гаврила Ковачевића „Песма о случајној буни Срба против дахија“, које је 1844 он сам штампао по други пут. Од 1833 почео је издавати календар „Београдска лира“. Године 1835 штампао је „Рожданик“, преведен с руског, потом: Вић. Ракића легендарне песме: „Жертва Аврамова“ и „Алексије, божји человјек“; године 1836 опет Ракићево „Житије Јосифа прекраснаго“; године 1840 Јов. Рајића „Бој змаја с орлови“; године 1843 „Катавасију“ (зборник црквених песама) и горе наведену

Гласник — „Гласник српског ученог друштва“.

Гавр. Ковачевића песму о боју косовском. Возаровића рад прекинут је смрћу његовом 10 јануара 1848 године.

Путем Возаровића био је пошао у Београду још један књиговезац Стеф. Лазаревић, који је 1844 прештампао Мил. Видаковића „Велимира и Босиљку“, потом „Историју о прекрасном Јосифу“, а 1846 опет Мил. Видаковића „Касију царицу“. Даљи његов рад није познат, или га није ни било. Знатнији је за карактеристику простонародног књижевног репертоара рад издавача Никшића, који је (по свој прилици као претходник слепца Јеремије) штампао неколико књига у Београду међу 1847—50. Он је почео књижицом „Слава краља Дечанскога и војна Бугара са Србљима“ (1847), где је избор из песама д-ра Ј. Суботића, потом је 1848 штампао „Књигу Синдипе, филозофа перскога“ (дело старе византиске књижевности), које је 1809 у српском преводу издао Милован Видаковић, и још „житије свјатаго Николаја“ (којим се рачунало на многе никољштане по српству). Године 1849 штампао је исти Никшић песме А. Качића о Борђу Кастриотићу Скендербегу, своје неко певање о „Крстоносним војнама“, и народне песме о Стефану Душану. Од њега се још помиње за 1850 календар „Нил“ и једно издање „Босанка“, такође у 1850. Потом о њему више спомена нема, а његову линију наставља Јеремија Обрадовић Караџић.

Из овога што је досад наведено види се да су неки издавачи неговали само простонародну књижевност (јер се на њој могло најсигурније добити, по томе што је имала „среће“), а други су, као Возаровић, ослањали се на ту бразду као на најплоднију, не заборављајући међутим ни својих дужности према осталој књижевности. Покушаји радње издавачке по захтевима виших књижевних обзира нису обећавали успеха.

Један покушај издавачко-књижарске радње под управом Милоша Поповића, уредника „Српских Новина“, међу 1850—54 у Београду, којему је, бесумње, један задатак био да заступи умрлога Возаровића, угасио се без последица и прешао је у руке Вел. Валожића, који је за ту радњу, како изгледа, нарочито из Чешке био доведен.

Уопште узимљући, издавање књига у европском смислу, с избором иоле критичнијим, није могло да се утврди. Тим књигама остао је непрестано на расположењу и даље начин

меценатства или пренумерације. Те књиге нису још у српском народу имале „среће“ да се пусте саме у свет тражећи читаоце; њима је читаоце ваљало наћи унапред. Само простонародна књижевност могла је рачунати на срећу и пустити се међу читаоце, с поуздањем да без њих остати неће!

Скупљачи пренумераната кретали су се више у горњим редовима, замашајући само припадом, али без знатнијег утицаја у доње слојеве. Ти су слојеви били сиромашнији, па су скупљачи, крећући се међу богатијим (па потом, како се обично мисли, и одабранијим) светом помишљали да је излишно да се њима обраћају. Међутим, и међу њима је било људи који су осећали потребу књиге, и њих је из дана у дан настајало све више. Што је, може бити, најглавније, они су тражили готову књигу, по простом осећању своје књижевне потребе, не мислећи даље ни на што. И зато су они, нарочито у Србији, добили своје набављаче који су се бринули да за њих нађу, одберу или наштампају оно што им треба, па да им то на ноге однесу. Ови набављачи су сасвим засебан тип, достојан да се изближе промотри, јер је у њима, може бити, обележен прототип оних набављача и растурача књиге српске који ће се јавити у познијем, савршенијем времену. С њима чини једну групу и њихова публика, јер је то она проста публика без икаквих претензија, на коју се с висока никаква пажња не обраћа.

Жао нам је што не знамо старије набављаче ове публике, али ћемо побележити што знамо о онима које смо у детињству своје лично проматрали.

Један је од њих Јеремија Обрадовић Караџић или Слепац Јеремија.

Јеремија Обрадовић Караџић био је родом из Подриња, и говорио је да је род славноме књижевнику Вуку Ст. Караџићу. Носио је све до смрти, по обичају старинском, чакшире, ћурче и цубе. Био је непотпуно слеп, и најпре је изишао на глас неком песмом о српском ратовању с Маџарима 1848 године, коју је сам, по старом начину, певао уз гусле, па је потом штампао и почео продавати. Тако се начинио књижар путник, који је ослањајући се о штап (пошто је у непотпуној слепоти својој мало назирао) ходио по Београду, носећи књиге за публику о којој смо говорили, тражећи је и у механи и на улици, и на тргу и на сваком месту. Често се у

овоме свом путовању могао видети по хановима и гостионицама старог Београда где су отседали трговци „паланчани“ (из вароши и варошица у унутрашњости Србије) који су долазили да купују робу и да је на кола товаре. Осим тога, Јеремија је с колима пуних књига путовао нарочито од места до места по Србији, продајући књиге. Добро знајући укус своје читалачке публике по ономе што она тражи и за што најчешће запиткује, Јеремија је према томе удешавао збирку за своје чантре, које је о себи носио, и за своја кола. Новце је распознавао пипајући прстима. Ми смо га у књижарници В. Валожића често гледали како за своје купце књижевну робу испуља. Оно што је знао да његова публика тражи, почео је штампати и сам, и тако је провео скоро цео свој век до старости.

Издања Јеремије Обрадовића Караџића почињу 1849, и ево их, колико су се дала похватати, јер сумње нема да њих има више него што је библиографији знано. Као што реко смо, Јеремија почиње некаквим својим гусларским стиховима о Маџарској буни. Натпис је тога првенчета: „Певање слепца Јеремије Обрадовића Караџића“. Године 1851 изишла је тога „Певања“ друга књига с посебним натписом „Рана љубичица“, и издао је још једну књигу: „Прекрасни цвет“. Године 1852 издао је „Книћанку“ (песме јуначке), потом 1853 „Вечити календар и сановник“. С догађајима Кримског рата и Јеремија се 1853 јавља књигом „Црногорска вила или песма о почетку војевања Црне Горе с Турцима“. Нигде ту нема ни поезије ни песничке композиције, али је обичним, свакоме разумљивим начином у стихове сложено оно што мисли и осећа васколики нижи ред читалачке публике. За потребу исте те публике Јеремија је 1853 издао и „Песмарицу“, неку врсту антологије оних песама што се певају. Такви су зборници код ових издавача често излавани. Године 1854 изишло је ново издање у коме има 301 песма. Каква је редакција, може се познати по томе што ни под једном песмом није потписан писац њезин! Али је тај зборник карактеристичан баш тога ради за студију укуса нижих редова наших читалаца. О бомбардању Београда 1862 Јеремија се опет јавља севом „Смрт или правда, бомбардирање Београда. У 12 песама певао Ј. О. Караџић, природни поета“. Следујући томе свом обичају да пропраћа неким

спевом или издањем знатније догађаје који потресу народ, Јеремија је и после педесетогодишње светковине Таковскога устанка (1865) издао 1866 књижицу: „Педесетгодишња светковина од устанка књаза Милоша“, у којој су не већ стихови Јеремијини, него — извештаји из новина. Исто тако и пред рат 1876—78 Јеремија се јавља са својим гласом „српскога народнога пјесника“. Године 1875 о херцеговачко-босанској буни издао је песму „Устанак херцеговачко-босански, слобода или смрт. Спјевао Јеремија Обрадовић Караџић, српски пјесник“, а године 1876 издао је „Пјесме српским либералима и херцеговачко-босанским јунацима, живот или смрт.“ Јеремија је редовно издавао календаре, мењајући им имена, еда би имали више новости. И та су издања непотпуно купљена. Године 1855, и више других година, издавао је календар Зорицу; 1864 изишао је његов „Ерак и Петак, србско-народни календар“; 1866 изишао му је календар „Љубић“, а 1867 „Таковац“. Сваки је тај календар — „српско-народни“. Године 1864 штампао је књигу „Оракулум или врачарица“, а издавао је једанпут-два и дела других, писана у правцу његових горе наведених састава. Тако је 1863, после војевања у Херцеговини, штампао стихове Томе Вукотића „Књагиња Даринка и Мирко војвода“, а после изласка Турака из градова у Србији 1867 штампао је неке стихове Василија Стефановића: „Српска вила и турска уктача или Ужичанка“.

Најзнатнија је Јеремијина радња на прештампавању. Године 1854 прештампао је Јоакима Вујића превод „Оштроумна домишленија Бертолда“; потом је од познатог простонародног писца Гаврила Ковачевића исте 1854 године прештампао „Аделаиду, алписку пастирку“ (још једанпут 1873), а 1856 — истога више пута напред већ помињату песму Сраженије страшно и грозно на пољу Косову. Од Вићентија Ракића, познатог простонародног версификатора легенда, Јеремија је 1854 прештампао „Историју о последњем разоренију светога града Јерусалима и о узећу Константинопоља“; 1856 — „Жертву Аврамову“. Од Милована Видаковића прештампао је у 1864 „Љубезну сцену у веселом двору Иве Загорице“. Од П. Роже Михаиловића прештампао је 1864: „Крстоносце или војени поход у Палестину, позоришну игру“. У друштву с В. Валожићем прештампао је 1865

Ј. Драгановића „Кувар“ и „Телемаха“ у преводу Стефана Живковића, који је први пут штампан 1814, наравно без икаква обзира на књижевне потребе да се превод барем упореди и поправи, ако се није нашло за потребно изнова преводити. Исте те 1865 године Јеремија је прештампао роман Јевстатија Михаиловића „Освета и судбина или Драгомир, жупан требињски“, штампан први пут 1837 године, а 1867 штампан је и једно издање „Горскога Вијенца“. У овоме што је доведе наведено види се правац издавања Јеремијина.

У свима Јеремијиним као и у осталим издањима ове врсте књижевна је страна добога занемарена. Тежња је издавача да што више добије, и тога ради хонорари за предговоре, поређења, брига о коректури, интерпункцији, правопису итд. отпадају, из саме штедње, као непотребне ствари. Без икаква обзира на напредак језика и књижевности; без обзира на дужности које књижевност има у том погледу, баш ако ће се и најнеписменијој публици претстављати, Јеремија и њему слични издавачи давали су дело, штампано 1814, 1830 или 1840, онакво какво је штампарији, поверавајући сав пипави посао редакције новог издања самом слагачу или коме било. Отуда је незнање, немар, нехат и тврдичење ових издавача књижевни напредак исто толико штетило колико је доиста користило ширењу читалачке публике. Лако је погодити да би и ширење читалачке публике могло учинити више користи под управом смисленом неголи под управом надрикрњига, који су од свега што је требало знати познавали сигурно само укус простонародне публике, а познавали су га боље него ико други тога ради што су тој публици и сами припадали.

Године 1880 старост већ није допуштала Јеремији да продужи свој трудни посао, на коме је, како изгледа, ипак једва зарађивао најпотребнији хлеб, и тада се обратио Народној скупштини да се и њему, као народном раднику, одреди неко издржавање. Ми знамо као ондашњи министар просвете да је Народна скупштина његову молбу врло радо примила, јер су сви скупштинари били уверени да је чича Јеремија народну потпору потпуно заслужио. Неку годину потом Јеремија је и умро.

Јеремијин савременик, Хаџи-Алекса О. Поповић, био је однекуд с источних страна, јер је говорио као што говоре наши Моравци од Алексинца на даље. Хаљине је носио по

европски, али скројене од балканског шајака. Колико ми знамо, он није као Јеремија носио књиге о себи, него је имао кола с арњевима, спремна за књижевни товар, и тако је излазио у народ и тражио купце књигама. Био је имућнији и препреденији од Јеремије. Кућу је имао на средини оне улице што из Ресавске улице води ка вратницама Војне болнице. У репертоару његових књижевних товара налазило се углавном оно исто што и у Јеремије О. Караџића. И он је као и Јеремија припремао и нова издања књижевних дела која су требала за његова књижевна кола.

Ни Јеремија ни Хаџи-Алекса нису се бринули ни да им се издања објављују, ни да се о њима зна у новинама и у критици. Они су у томе ишли за својом публиком; виша књижевност, њене бриге, питања и распре њих се нису тицала. Као да су слутили да њих од књижевне „господе“ нешто раставља. Зато су њихови послови и издања у свима библиографијама пописана непотпуно. Служећи старинском укусу своје извесне публике, која је била одвојена од врховних редова српске читалачке публике и задовољна само оним на што је сама навикла, не желећи ништа више, и ови су издавачи, већ и по самом лукавству простих људи, а иначе из правог недостатка потребе, избегавали сваки обрт с литерарним средиштима. Они су се бринули искључиво о потребама своје читалачке публике, не водећи никакву бригу о потребама књижевности.

Издања Хаџи-Алексе О. Поповића почињу у години 1857. Те године штампао је „Живот Господа и спаса нашег Исуса Христа“, по свој прилици дело Павла Берића, штампано први пут 1830 године. Исте године штампао је Хаџи-Алекса једну књижицу „Разних јуначких народних песама“ и „Сановник и рожданик“ по преради Никшићевој. Године 1858 штампао је „Песни о Сосани, св. Томи и св. мученици Варвари“, а године 1859 „Венац искрене љубави и верности, плетен приликом доласка Његове Светлости владајућег књаза српског Милоша Обреновића I и престолонаследника књаза Михаила М. Обреновића“, потом: „Избор најлепших љубавних песама“, коју је књигу 1866 издао наново, саставивши је са јуначкима те назвавши је „Избор најлепших јуначких и љубавних песама“. Године 1861 Хаџи-Алекса је прештампао књигу „Несташни Бертолдин, син Бертолдов“; 1864 је за-

почео и извршио кроз годину две прештампавање романа Ал. Дима оца „Монте-Христо“ у преводу М. Д. Рашића.

Године 1866 штампао је за људе невеште рачунању „Просту рачуницу“ и наново књигу српских народних јуначких песама коју је штампао 1857 године. Године 1869 штампао је књигу „Српских народних јуначких песама од А. Качића“.

По свему што ми знамо, круг рада Хаџи-Алексина кретао се више к истоку и к југоистоку, тражећи за своју робу купаца на тим странама. По томе он улази у знатне пионире српске народности по југоисточним странама Балканског Полуострва. У старија времена, пре него што се образовало бугарско средиште у Софији, нарочито пре 1870, бугарска се читалачка публика сматрала као неки део српске. Из уста данашњих одличних бугарских јавних радника ми знамо да се Доситеј Обрадовић читао и ценио и по правим бугарским местима. И Бугари су имали књигопродаваца сличних нашим, који су каткад у нашој штампарији и своја дела штампали. Године 1855 забележено је у Београду штампано издање Видаковићева превода византиског дела „Историја Синдипе философа персиског“, које је штампати дао Х.-Најдан Јовановић, књигопродавац Татар-Пазарџичанин. Ништа нисмо могли разабрати о томе човеку, али је он, бесумње, носио даље у Балкан зубљу коју су му давали Хаџи-Алекса и остали, и носио је онакву каква је. Морало је још бити тих смерних људи, које је без икаква спомена прогутао мрак прошлости. Не знамо ништа ближе ни поузданије, али је том правцу могао служити и онај Ђорђе Ћирић Пироћанац, који је 1851 у Београду прештампао „Историју Александра Великог, цара македонског, која описује његово рођење, живот и храброст бесмртну“. Позната је омиљеност и велики књижевни утицај тога византискога романа међу Југословенима кроз васколики Средњи век.

У младости својој као уредник „Виле“, држећи да све на свету мора ићи по калупу који смо сами у глави имали, ми смо критиковали једно издање Јеремије О. Караџића. Несташни млади људи читали су Јеремији ту критику, и он је викао и љутио се на те нове сметње његовом раду, па је, колико памтимо, у неким новинама и одговор штампао у ком је употребио фигуру „да ће наћи заклопац на „тенџеру“,

тј. да ће нам одговорити тако да сасвим ућутимо. После петнаест година, критичар „Виле“ је као министар просвете потписао одлуку Народне скупштине о издржавању које је Јеремији О. Караџићу из државне касе за његове заслуге одређено!

Типови Јеремије О. Караџића и Хаџи-Алексе О. Поповића као књижара путника или торбара пристају сасвим уз публику којој су служили и с којом су радили. Зато смо њиховим силуетама и дали места овде. Они се нама, у књижевном покрету српском, указују као настављачи старих типова народне и средњевековне трговине; они су те типове само примењивали на књижевност. Стари Дубровчани су на коњма носили своје трговачке товарије од села до села и од града до града. Грнчари, кројачи и остали мајстори радили би и раде и данас извесно доба године, а потом своју робу товарије на кола или на коње, и с тим се товаром крећу да траже себи купце од града до града. Панађури или вашари, они исти на које су рачунали први наши књижевници, штампајући своје књиге у Липској и Будиму, привлачили су ове ситне простонародне књижаре као и остале трговце. И они су, као год сви други њихови трговачки другари, имали да прибаве робу по укусу својих читалаца па да се на тргу јаве. Калуђери су, с помеником под мишком, исто тако од села до села и од града до града разносили славу и светињу свога манастира и купили побожне прилоге на свету цркву, разносећи у исто време јединство вере и гдекојих успомена народних. Отуда су Хиландар, Студеница, Грачаница, Бањска, Дечани толико чувени у народу српском. Тим се путем највише развила и укоренила слава Неманића; овај је начин највише допринео да се њихов спомен не затре него да остане увек у свежини. Нама из овога начина торбарске или ходилачке књижарске трговине веје нешто старинско, с дубоким кореном у народном животу. Овај начин је тек могао да допре далеко, и да је боље организован био, допро би, може бити, до свакога читаоца. Пренумерација је тражила, пописивала и за штампање припремала одабранији и имућнији господски и трговачки свет; наши су ходаоци књижари ишли да са новом

српском књигом потраже и читаоце сиротане, који нису осећали сујету да им се име штампа као име приложничко зато што су купили књигу, већ који су куповали књигу зато што су хтели да је купе. Простонародна публика — да је тако назовемо — поклањала је свој интерес чисто и искрено, али је она то чинила само спрам извесног броја књига који је њу интересовао. Према свему осталоме у књижевности она је била савршено равнодушна.

Малетић, Ђорђе, професор, књижевник, књижевни критичар (Јасеново код Беле Цркве, 13. III 1816 – Београд, 13. I 1888)

Отац му је био свештеник. Основну и немачку школу завршио је у Јасенову и Белој Цркви, гимназију у Ораховици и Карловцима, последња два разреда (филозофију) у Сегедину. Крајем 1838. прешао је у Србију и био помоћник судског секретара у Крагујевцу (1839). Након проглашења Устава постављен је за експедитора у Министарству унутрашњих дела, потом постао секретар управитеља града Београда а 1841. премештен за секретара Српске агенције у Букурешту. Када је у Србији августа 1842. избила Вучићева буна, остао је без посла и придружио се кнезу Михаилу у Земуну. Дозвољено му је да се крајем 1842. врати у Србију те је био дневничар у Попечитељству просвештенија на чијем челу је био Јован Стерија Поповић. Након две године отпуштен је из службе, па је од 1844. до 1847. живео у Земуну од књижевног рада. У јесен 1847. вратио се у Србију и постао прво приватни учитељ у дому Јеврема Ненадовића у Београду. Пошто је написао драму *Апотеоза великом Карађорђу*, која је приказивана у позоришту (Позориште „Код Јелена“, 31. XII 1847), добио је професуру у Београдској гимназији (1848). По повратку кнеза Милоша у Србију 1859. постао је управитељ Београдске гимназије и ту дужност обављао до пензионисања 1878. За време обновљене владе Обреновића био је више пута, укупно седам година, као члан Народњачке странке посланик у Народној скупштини. Покренуо је 1878. предлог о оснивању Главног просветног савета, који је установљен 1879. Био је члан Одбора Чупићеве задужбине од 1874. и члан Друштва српске словесности, потоњег Српског ученог друштва од 1878.

Песништвом је почео да се бави као гимназијалац у Сегедину. Прву песму (*Љубичица*) објавио је у *Летопису Матице српске* (1837). Писао је лирску и епску поезију, приповетке, драме, књижевну критику и научно-популарне чланке. Аутор је уџбеника реторике и класицистичке теорије књижевности. Објављивао је у листовима: *Летопис Матице српске* (1837–1838, 1887), *Голубица* (1839–1843), *Додатак к Србским новинама* (1840–1841), *Србски народни лист* (1843–1845), *Подунавка* (1843–1845, 1848, 1856–1858), *Српске новине* (1844, 1848, 1853–1854, 1877), *Будилник народне просвете* (1851), *Шумадинка* (1852, 1855), *Гласник Друштва српске словесности* (1856), календар *Зимзелен*

(1858), *Видовдан* (1863), *Гласник Српског ученог друштва* (1867), *Вила* (1867–1868), *Годишњица Николе Чутића* (1878), *Србадија* (1882), *Словинац* (1883), *Уставност* (1886), *Јавор* (1888). Постхумно су му текстови објављени и у *Народном дневнику* (1890), *Новој искри* (1904) и *Правди* (1906). Уређивао је лист *Подунавка* у Земуну (1856–1858), а са Владимиром Вујићем је у Београду 1858. покренуо и уређивао лист *Родољубац*. Након доласка уставобранитеља на власт 1842. и гашења Театра на Ђумруку настојао је да обнови замрли позоришни живот. Био је члан Позоришног одбора (1851) који је радио на подизању позоришне зграде у Београду и одбора установљеног 1868. који је основао Народно позориште. Као директор Београдске гимназије био је управитељ дилетантског Омладинског позоришта. Током 1870. и 1871. био је прво председник Позоришног одбора, а затим и управитељ НП у Београду. Играни су му драмски текстови: *Паразит или веитина себе срећним учинити*, *Карађорђева апотеоза*, *Миљко Мркоњић или преодница српске слободе*, *Прошлост, садашњост и будућност српска*, *Посмртна слава кнеза Михаила*, *Српски хајдуци*, *Смрт цара Михаила*, *Стогодишњица Вука Стефановића Караџића*. Преводио је с немачког (Шилер, Гете, Концбу). Комедија *Вучићевци и књажевци*, која је остала у рукопису, представља први покушај политичке сатире код Срба. У рукопису је оставио трагедију *Душан силни*.

Одликован је Таковским крстом III степена.

БОРЪЕ МАЛЕТИЋ

ПРВЕ ПОЗОРИШНЕ ДРУЖИНЕ

Борђе Малетић (1816—1888), књижевник, објавио је 1884, у издању Чупићеве задужбине, „Грађу за историју српског народног позоришта у Београду“, велико дело које обухвата преко хиљаду страна. Учетвујући марљиво у многим почецима нашег културног живота, Малетић је остао заслужан и као позоришни радник, и нарочито овим својим делом, у коме је прикупио и сачувао драгоцене податке о позоришном животу и културним приликама свога времена. — Из овога његовог дела доносимо одломке о првим позоришним претставама у Београду.

...Године 1836 завршила се Вујићева радња у Србији. После многогодишње патње због сиротовања, без извесног издржавања, дочекао је најпосле старац да године 1847 види с великим задовољством претставе у београдском позоришту, — претставе које је он први у Србији покренуо. Издржаван о трошку покојног Дим. Аврамовића, живописца, умре најпосле 8 новембра исте 1847 године, оставив после себе леп спомен у историји нашега позоришта: да је он први у Србији покренуо мисао о позоришту, да је први пробудио у нашем народу жељу за претставама, а тиме жељу за потпуним ослобођењем...

После врло кратке владе кнеза Милана дође на престо млади кнез Михаило. Иако је и у том времену трајало трвење међу такозваним „уставобранитељима“ и међу владином странком, опет је Србија у свима гранама показала напредак. Учено друштво постало је у том времену, и школски фонд, а наскоро и позоришна вештина доби нов живот. Под управом Атанасија Николића склопила се дружина дилетантска понајвише од званичника, и почела давати претставе, најпре у Крагујевцу године 1840, а после у Београду године 1841. У Крагујевцу је давано само неколико претстава, јер се наскоро премести централна управа из Крагујевца опет у Београд. Претстављан је неколико пута комад Атанасија Николића „Женидба Душанова“ и још неки други комади.

Пошто се парница вођена исте 1840 године међу Народном скупштином у Топчидеру и Вучићевом странком због наметнутог туторства кнезу окончала прогонством Вучићевим, Петронијевићевим и Симићевим из Србије — продужи споменута дружина своје претставе 4 децембра 1841 године у Београду у царинској згради. Прва им је претстава била „Смрт Стефана Дечанског“ од Ј. С. Поповића, а друга „Краљевић Марко и Арапин“, мелодрама од Атанасија Николића,

с музиком од Шлезингера, ондашњег „капелмајстора“, која је 13 истог месеца по други пут претстављана.

После су редовно даване претставе двапут недељно, четвртком и недељом.

Да би претставе могле на гледаоце потпуно упливисати, те у срцу будити племените осећаје, потребна је била боља глумачка снага. Стога науми млади кнез да скупи праве, извештене глумце. Услед тога изишао је још 15 децембра у „Српским новинама“ овај оглас:

„Управитељство овдашњег Театра, по налогу вишем, желећи сталне актере при Театру имати, позива сваког који је у овом художеству вешт, или који довољно способности у себи за ово осећа, да се пријави. Сваки ће од пријављених неколико пута пробе ради играти, коме ће се потом по способностима од 12 до 25 талира месечно плаћа одредити. За ово друштво изискују се још две женске, које би довољно совершенства како у претстављању тако и у певању имале, па ће се њима такођер отлична плата по њиховим отличним способностима одредити.

„Управитељство овдашњег Театра даје свакоме сочинитељу по народној историји, по народњем карактеру и обичајима устројеном оригиналном за претстављање делу по важности и величини истога од 6 до 15 дуката цес.; за преводе по нашим опстојатељствима и за развитак нашег укуса способне, даје горепоменуто Управитељство од 4 до 6 дуката превотчику за награду.

„Сочинитељи који би награду за своја сочињенија примили, лишавају се сваког даљег права на дело, и оно постаје сопственост Театра. Сочинитељи да изволу своја театрална дела, под печатом, прикритим именом, послати (како би се свако пристрастије избегло), па ће се тек онда отворити кад се дело прими; а дела која се не би примила, послаће се без отварања имена натраг онамо куда сочинитељ назначи.“

Услед овога позива јавише се с молбеницом српски глумци који су на српском језику давали претставе у Загребу и у другим варошима, али поискаше путнога трошка па да у Београд дођу. Кнез им још у месецу јануару године 1842 пошаље тај трошак и они дођоше 20 фебруара...

И заиста, да није наскоро затим наступила Вучићева буна, — јамачно би Београд много раније био добио стално позориште.

Међутим су дилетанти непрекидно давали претставе. Последња им је претстава била 25 фебруара 1842 године, трагедија „Владислав“, јер је 26 фебруара већ загребачка глумачка дружина дала прву своју претставу: „Милош Обилич или Бој на Косову“, а 29 истог месеца „Покондирену тикву“.

Ту дилетантску дружину састављала су ова лица: г. Никола Христић, садашњи министар на расположењу; г. Дим. Миланковић, садашњи пуковник; г. Васа Ђорђевић, сад. пензионар; г. Сретен Поповић; г. Дим. Матић, сад. министар на расположењу; г. Јован Печеновић, сад. пензионар; г. Алекса Ђурић, чиновник у Министарству финансија; госпођице Катница и Марија, садашња позната „амамџијка“; покојни: Милан Давидовић, Тома Живановић, Марко Карамат, Сава Јовановић, супленат, Мата Матић, Васа Грујовић, Цветко Рајовић (синовац старог Цветка Рајовића), Андреја Стаменковић и Груборовић.

Осим споменутих драма претстављали су дилетанти: „Тврдицу или Кир-Јању“, „Артела, придворног шаљивчину“, веселу игру од Игњатовића, „Женидбу и удадбу“, веселу игру у три чина од Ј. С. Поповића, и „Превару за превару“ у једном чину од истога, „Смрт цара Уроша V“, велику драму од Стеф. Стефановића, „Караша“, веселу игру, с италијанског језика преведену Марком Караматом, „Злу жену“, веселу игру од Ј. С. Поповића, и друге.¹⁾

Из побројаних комада види се каква је била тежња углавном позоришне управе: — одржавати у памети дела наших предака и судбину њихову; понављати на даскама народни живот ради поуке и утврђивања у патриотству...

¹⁾ Узгред споменућу овде да су у то време и у Смедереву дилетанти давали претставе у данчарни двапут недељно; али шта су претстављали и за које време, није ми познато. У новинама од те године изишао је допис из ког се види само то да су 25 марта претстављали „Лажу и паралажу“ од Ј. С. Поповића, и да су „време и предмети претстављања“, као што дописник вели, „заказивани обично посредством бубња“.

Пет година протекоше у страховању због тероризма док не дође година 1847, као претходница европској народној узрујаности. Та година донесе у Београд панчевачке глумце, те почеше давати претставе под управом честитог Бурковића у „Старом здању“. Идеалан живот поче се опет кретати нарочито у омладини, поред свега притиска од стране преке полиције. Притешњен дух савладане странке тероризмом нађе одушке у изјавама мржње противу Турака, а и крепки заклон на позорници за јаче агитације на политичком пољу.

Ова струја мисли и радње, ови први покушаји драматске вештине, пробудише и у песницима нашим вољу те, наставише свој рад на драматском пољу. „Бој на Косову“ и „Кир Јања“ изазваше сад „Сан Краљевића Марка“, „Зидање Раванице“, „Лахана“, „Ајдуке“ итд. Претстављањем ових комада, а пропраћањем лепо сложеним кором, панчевачка глумачка дружина распламтила је у слушаоцима љубав према старим јунацима српским, а мржњу противу Турака, тадашњих наших господара и тирана, који су некад српску славу у гроб свалили.

Кад претставе из наше старе прошлости данас овако јако упливишу на огорченост нашу противу Турака, онда се лако може појмити колику су онда, особито под онаквим притиском, распаљивале мржњу, кад су Турци по градовима у Србији и у вароши Београду сваком приликом Србе оломињали на њихову жалосну потчињеност и на тешке ране косовске...

Никола Бурковић био је у Београду за време прве владе кнеза Михаила, кад се била завела прва глумачка дружина државом плаћена, па после оне катастрофе године 1842 пређе у Панчево, где састави певачку дружину, која је због његових композиција наскоро обратила на се пажњу целе панчевачке публике у цркви, па и ван цркве. Панчевци су познати као узорни у заузимању за своју народност и за све што је лепо и племенито. Да би нотна певање ухватило јачега корена, давао је Бурковић, осим црквених композиција, и друге мање песмице као примаму широј публици, које је писао познати наш песник г. В. Живковић, садашњи прота панчевачки. То је Панчевце електрисало. Имајући сад тако одушевљену публику за музику, покуша он да састави дружину за позоришне претставе, и Панчевци се томе тако одазваше

да су за неколико дана скупили до 3000 фор. за гардеробу, декорације и друге позоришне потребе. Тако се склопи и дилетантска дружина, те под управом Ђурковићевом поче давати претставе. Да је публика врвила у то позориште, разуме се по себи. Готово половина морала се враћати што није могла добити места. Ђурковић је познавао своју публику, па је свакој претстави, била она трагедија или драма или комедија, додао песме, које су изврсни певачи, катшто и уз пратњу војничке банде, на потпуно задовољство публике отпевали. Око склапања ове дилетантске дружине „највећу заслугу стекао је (вели г. В. Живковић у свом писму) Н. Ђурковић, кога су са свима силама потпомагали Ђорђе Тамбурић, Аца Барић и многи други. „Ја се и данас, вели он даље, сећам са сладошћу и радошћу оног одушевљења народног, оне добре воље и труда целе певачко-позоришне дружине — онога реда и несебичности што је везивало сваког и све заједно — ај, то је био прави ентузијазам, чисти патриотизам или родољубље“, итд.

То је та дилетантска дружина која је у Београд прешла. Већ је 13 истог месеца у „Српским новинама“ јављено да ће прва претстава бити 15 истог месеца, овим речма: „У четвртак — 15 т. м. — имаћемо прво представљеније. Г. директор Ђурковић изабрао је за овај пут „Милоша Обилића, јуначко позорије, сачињено г. Ј. С. Поповићем. — Ми напред себи обричемо да ће нам ова представљенија више угодних вечери прибавити. О ползи и важности театаралних представљенија говорићемо доцније у једном особитом члену. За сада само умољавамо учене наше да који између њих узме на себе редовно саопштавати нам известија о сваком представљенију, за која ћемо драговољно места дати у листовима овим под рубриком „Телеграфа београдскога“.

Та је трагедија тога дана заиста претстављена, и извештац почео је критиковати и дело и глумце; но пошто се та критика учинила уреднику новина, покојном Милошу Поповићу, врло опорна, то је није хтео даље печатати. Ево уредникових речи на стр. 156 истих новина: „У прошастом листу новина наших почео је један родољубац, премда благородном цели пропраћен, рецензирати театарална представљенија. Но како што је сваки почетак тежак и како је наше театарално друштво још млађано, нити по тому од њега из-

ванредну вештину и велико савршенство за сада захтевати можемо, то радо прекидамо започету рецензију, остављајући је за боља и напреднија времена. За сада пак благодаримо друштву што заматак чини из кога ће се временом српска бина подићи, и препоручујемо га почитајемој публици да га увек многобројном посетом за велики труд његов награђује“ 19 октобра, у броју 85 „Српских новина“, читамо опширан извештај о претстави „Два наредника“, драма посрбљена Ђурковићем с италијанског. Вредно је упознати се с описаном Ђурковићевом вештином у претстављању и публиком онога времена, а тако исто и с глумцима који су се онда у тој дружини одликовали.

„Позориште — вели исти извештац под знаком X — било је прилично пуно. Г. Ђурковић није могао изабрати бољи и сходнији комад за нашу публику. Овај се публици нашој због свог поучително-трогателног и притом и доста шаљивог призора тако допао, да су га непрекидна готово плескања и дупања руку, као знаци општег одобрења, пратила. Ми се управо не сећамо да је, осим неколико из историје народне сочињених комада, икоји толико уопште упечатљена на публику причинио колико овај, нити је наша, иначе за више роле доста хладна публика, при икојем толико живости и општег одобрења показала колико при овом. То је знак да се углађенији вкус и код публике све више рађа. Г. Ђурковић, који је овај комад добро посрбио, заслужује општу похвалу, не само због вештог превода, него управо и због мајсторског представљенија, којим је доказао да се је са својим задатком добро упознао, да је прави смисао дела вешто схватио, да је целъ и дело сачинитеља сасвим проникао и у себи присвојио. Премда је он и досад своје роле с пуним задовољством публике представљао, показао је опет праву мајсторију ово вече у својој тешкој роли, као честољубив и поштен чиновник, као добросрдачан и милостив човек, као брижан отац, добар супруг и веран друг који, да би одржао своју реч, није жалио умрети. Види се да је г. Ђурковић разне страсти срца и појаве живота човечјег прилично сматрао, и вешто испитивао. Ми му искрено благодаримо и желимо да не поштеди труда да нам и више тако угодних вечери прибави. Ионако су сада наступиле зимње ноћи дуге, а дружеван живот још код нас слабо је развијен“.

...Уз горњу примедбу дописникову о ондашњем „дружвном животу“ Београђана, навешћу и неколико мојих речи у „Српским новинама“ од 1848 године: „Овом ћемо приликом приметити да би потребно било да се скидају шешири и високе капе у театру од стране публике; јер иначе ако по досадашњем остане, многи ће престати тамо долазити само зато што се из стражњих клупа ништа на бини од шешира и капа видити не може.“...

Узрујаност народа у Аустро-Угарској одазвала је наше глумце већином на бојно поље.

Познато је с каквим су slabим успехом Срби у почетку с Мађарима ратовали, док им се „граничари“ не придружише и док им Срби одовуд у помоћ не прискочише. Стога године 1849, после Дракулићевог пораза, неки од Ђурковићеве дружине дођу опет у Београд и ту, под управом Јакова Крчедића, садашњег телеграфисте, уз припомоћ покојног Стевана Добрића, шапчача а ондашњег правозаступника, саставе нову дружину. Али је и она наскоро морала оставити Београд због свога несташлука, који се онда много мање него данас подносио. Девете претставе допадне се једном глумцу да импровизацијом исмеје државне ондашње питомце, те услед тога буду им претставе закраћене. Дружина се разиђе.

Но не могу пропустити да не приметим колико су наши гледаоци још онда осетљиви били према сатири ако им се само издалека могла применити. Претстављала се шаљива игра „Лекен“ (најславнији глумац свога времена). У некој глумачкој дружини некакав млад али даровит глумац, Догарт (ако се добро опомињем), не може никако да дође до важније улоге у којој би могао показати своју даровитост. У незнатним улогама публика га је због самих тих улога исмејала. То га је ужасно раздражило, утолико више што је отац његове веренице, занесен вештином глумачком, положио услов да ће му само онда своју кћер за жену дати ако се као глумац прослави. Претставља се дакле глумачка облачионица на позорници. У самом оном тренутку кад се тај млади глумац с позорнице у облачионицу враћа и своју несрећу оплакује што га публика не разуме, долази управљач позоришта с прекором: „Ето видите да нисте ни за шта. Од вас неће бити никад ништа, ви сте права несрећа у мојој дружини“. „Ево вам ово писмо, па га носите на пошту. Оно

ће нам довести Лекена, ону звезду сјајну“, итд. — Јадан глумац, ионако ожалошћен због публике, сад је понижен до престога слуге да носи писма. То га огорчи до највећег степена. У томе очајању сине му мисао у глави: како би било да ја ово писмо уништим па да примим улогу Лекена? Да видим хоће ли та публика познати Догарта кад прими име Лекена. — Поцепа дакле писмо и после неколико дана добије управљач позоришта писмо да ће Лекен на позив доћи, а то је писмо написао Догарт. У том тренутку сва је варош била узрујана, а кад је Лекен дошао, сваки се отимао ко ће пре да му се поклонима и другим предусретљивостима препоручи, као оно у Гогољевом „Ревизору“. — Дође и тај жељно очекивани час да се лажни Лекен на позорници појави. Пљескању и бацању венаца не беше краја. По свршетку првог чина јави се Лекену у облачионици некакав странац с молбом да га у своју дружину прими. Залуд се овај изговарао да сад томе није време, да му ваља опет на позорницу изићи итд., — странац је све то више наваљивао да му за неколико тренутака покаже своју глумачку вештину и готово силом пружи му улогу (чини ми се из Танкреда) да чита којој ће он одговарати. Странац почне дакле претстављати. Прве речи његове пробуде у Лекену лажном необичну пажњу, која је све то више прелазила у дивљење, док најпосле опчаран необичном вештином странца, падне пред њега на колена с речма: „Ви сте Лекен!“ — „А да ко сте ви?“, запита га странац. — Сад му јадан Догарт исприча сву своју невољу која га је нагнала да се на овај начин због своје веренице прослави. Та се шала правом Лекену допадне толико да се у истој претстави примио Догартове улоге. Публика, привикнута на улоге обичнога Догарта, исмеје га, не знајући да је исмејала највећег вештака свога времена. — После свршене претставе, отац Догартове веренице улети са ћерком у облачионицу да се тој необичној звезди поклони. Лекен лажни запроси му ћерку, а овај, изненађен таквом срећом, уступи је с благословом. Сад истом прави Лекен објасни старцу да је он Лекен, а оно Догарт; но међутим рекне му да онај који је могао с онаквим успехом да претстави Лекену улогу није обичан глумац, па стога да ће га он увек уза се отсад имати, те да заиста по времену постане славан глумац.

По кратком времену придружи се тој дружини толико Срба да су готово половину целе дружине састављали.

Видећи Прајз да с оваквим мешовитим претставама далеко боље на крај излази, премести се из арене у кнежеву пивару; али омладина наша, охрабрена оваквим лепим одзивом наше публике, а у души озлојеђена што у српској престоници дају претставе Немци, склопи потпуно дилетантско друштво, и Немце — истисне. Не имајући позорнице, погоде се с Ерлмајером те им је он за 30 дук. цес. направи.

Руво и нешто декорација добила је дружина из Крагујевца; но да би се публика још више одушевила, одлучи се да своје претставе украси новом српском главном завесом. Лаза Прапорчетовић наручи дакле нашем познатом живописцу г. Стеви Тодоровићу да колико српском позоришту, толико и себи леп спомен у тој завеси остави. За овај труд платио је управљач позоришта Прапорчетовић господину Тодоровићу 60 дук. цес.¹⁾

...Оваква млада и невенита дружина, која је истом почела да се учи претстављати, наравно није могла у почетку на се привући пажњу већине публике. Ондашња наша такозвана аристократија и богатије грађанство гледало је готово преко рамена на ту „детињарију“ младих чиновника, и само је

¹⁾ Лепоти идеје која је на овој завеси претстављена била, и лепоти саме израде огрешно бих се ако јој не бих у похвалу неколико речи поклонно. На њој је претстављен био гуслар, седећи на стени с музама около, а пред њим су били на подножју стене анђелчићи, који су из извора, истичућег из оне стене, вадили и један другоме додавали пиљке. С леве стране вила, као посредница међу музама и народом, водила је старца с дететом, а другом руком показивала му музе. За овима је ишао народ из Београда, а овај се видео из зачеља. Наш је вештак радио на тој завеси у старом здању по даној му мери; но кад је требало да је наместе, видело се да је мера била нешто већа, те тако се завеса морала мало сузити. Услед тога отпао је један део од народне групе. Кад је после Светоандрејске скупштине, која је позорницу покварила и за своју потребу удесила, нова позорница прављена, испадне случајно много мањи отвор него пре, те се тако главна завеса опет морала нешто отсећи. Тако отпадне сасвим народ и дете, а остане само старац и вила, с друге пак стране отпала је Полихимнија. Пошто се касније позориште преместило у Сушићеву кућу и рђавом манипулацијом пропадне нова дилетантска дружина под управом г. Јована Стевчића, буде и ова завеса Сушићем узапћена и упропаштена.

средњи сталеж са сиротињом тражио нове хране у новом позоришту. Па опет тај млади цветак у врту вештине поред тако слабе топлоте не угину, већ се полако разви на углед и потстицање новој омладини! — У реду ових бележака видећемо како се ова дружина у кратком времену узвисила, те изазвала и саму владу да постави одбор за позориште. Али се међутим борила са свима невољама, без сваке потпоре владине. То је узрок унеколико што ни у новинама из онога времена не налазимо никаква извештаја о претставама. Али је важнији узрок овој хладноћи био што се онда „носио“ државни савет с кнезом и што се спремао пад кнезу, те поред таквих озбиљних заплета и поред опште узрујаности остало је позориште у присенку.

5

ПРЕГЛЕД НОВИХ КЊИГА

1. КОНКОРДАТ У СКУПШТИНИ КРАЉЕВИНЕ
ЈУГОСЛАВИЈЕ
Милорад Д. Средојевић
Београд: Српска књижевна задруга, 2016.
2. УНЕСКО У СРБИЈИ
Нови Сад: Православна реч, 2007.
3. НАШИ ДАЛЕКИ ПРЕЦИ: ЕТНОМИТОЛОШКЕ СТУДИЈЕ
– ТРАГАЊА И ПРОМИШЉАЊА
Београд: Српска књижевна задруга, 2014.
4. О СТАРОМ СРПСКОМ ПРАВУ
Раде Михаљчић
Београд: Српска књижевна задруга, 2015.
5. ПУТ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И ПИСМА
Јелица Стојановић
Београд: Српска књижевна задруга, 2016.
6. СПОЉНА ПОЛИТИКА СРБИЈЕ: ИЗМЕЂУ ОЧЕКИВАЊА
И РЕАЛНОСТИ: 1868–1878
Сузана Рајић
Београд: Српска књижевна задруга, 2015.
7. ВЛАДАР КРАЉЕВСТВА СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА:
СТУДИЈА И ГРАЂА
Владо Стругар
Београд: Српска књижевна задруга, 2009.
8. ТИ
Керолајн Кепнес
Београд: Лагуна, 2015.
9. ТОМАС МАН НА СВОЈИМ ИЗВОРИМА
Бисера Суљић-Бошкаило
Сарајево: Залихица, 2009.
10. ВЕЛИКА КНЕГИЊА ИШЧЕЗЛОГ ЦАРСТВА
Лори Грејам
Београд: Лагуна, 2014.
11. ЗАУЗЕТО, ХРВАТ!: СЛОБОДА ЛАЈАЊА: ИЗУЗЕТ(Н)И
ТЕКСТОВИ: 1990–93.
Игор Мандић
Београд: Профил књига, 2011.
12. ЗБОГ ЧЕГА НЕ МОЖЕМО БИТИ ХРИШЋАНИ :
(ПОНАЈМАЊЕ КАТОЛИЦИ)
Пјерђорђо Одифреди
Чачак : Градац, 2015.

13. ЧОВЕК У ОГЛЕДАЛУ КЊИГЕ: ЖИВОТ ХОРХЕА ЛУИСА
БОРХЕСА
Џемс Вудал
Београд: Б. Кукић ; Чачак: Уметничко друштво Градац, 2004.
14. ЗОВИТЕ МЕ ЕСТЕБАН: ПРИЧЕ
Лејла Каламујић
Београд: Red Vox, 2016.
15. БРОЈАНИЦЕ ИЗ ГРАЧАНИЦЕ: СА 1333 ЧВОРИЋА:
ПОВЕСНИЦА ЧАСТИ И БЕШЧАШЋА
Добрица Ерић
Београд: Српска књижевна задруга: Друштво српских
домаћина, 2013.
16. ДРАМЕ: ВЕЛИКА ДРАМА; НОВО ЈЕ ДОБА
Синиша Ковачевић
Београд: Српска књижевна задруга, 2009.
17. ДРАМЕ: СРПСКА ДРАМА; ЗЕЧИЈИ НАСИП; ЂЕНЕРАЛ
МИЛАН НЕДИЋ; ЈАНЕЗ
Синиша Ковачевић
Београд: Српска књижевна задруга, 2009.
18. ДРАМЕ: ВИРУС; ПОСЛЕДЊА РУКА ПРЕД ФАЈРОНТ;
ХОТЕЛ ЕВРОПА
Синиша Ковачевић
Београд: Српска књижевна задруга, 2009.
19. КУКАВИЧЈА ПИЛАД
Лабуд Драгић
Београд: Српска књижевна задруга, 2016.
20. ПУТНИКОВА ЦИГЛАНА: ЗАЛУДНО ПЛЕТИВО
Радован Бели Марковић
Београд: Српска књижевна задруга, 2015.
21. ФОРМУЛЕ ЉУБАВИ: КАКО НЕ УПРОПАСТИТИ
СОПСТВЕНИ ЖИВОТ ТРАЖЕЋИ ПРАВУ ЉУБАВ
Зоран Миливојевић
Нови Сад: Психополис институт, 2016.
22. ИНТЕГРАТИВНА ПСИХОТЕРАПИЈА НА ДЕЛУ
Ричард. Г. Ерскин и Џенет П. Морсунд
Нови Сад: Психополис институт, 2016.
23. ВЕШТИНА ОДЛУЧИВАЊА: ПОСТАТИ ОДЛУЧНИЈИ
Чип Хит и Ден Хит
Нови Сад: Психополис институт, 2016.

24. ДЕПРЕСИЈА: РАЗУМЕВАЊЕ И ТЕРАПИЈА ТЕХНИКАМА
ТРАНСАКЦИОНЕ АНАЛИЗЕ
Марк Видоусон
Нови Сад: Психополис институт, 2016.
25. ЛОГОСИНТЕЗА: СЕЛФКОУЧИНГ И МОЋ РЕЧИ
Вилем Ламерс
Нови Сад: Психополис институт, 2016.
26. ОСЛУШКИВАЊЕ СЕБЕ: МАЈНДФУЛНЕС: ТЕХНИКЕ
УСМЕРАВАЊА ПАЖЊЕ
Елен Лангер
Нови Сад: Психополис институт, 2016.
27. ШЕТЊА ПО СУНЧАНОМ ДАНУ
Александар Мекол Смит
Београд: Самиздат, 2015.
28. ЗМИЈСКЕ НОГЕ: ЈЕРЕТИЧКЕ БЕЛЕШКЕ
Ветон Сурои
Београд: Самиздат, 2016.
29. СЕДАМ ЖИВОТА: ПРИЧЕ
Захар Прилепин
Београд: Самиздат, 2016.
30. ТРОЈЕ
Иван Токин, Огњенка Лакићевић, Владимир Табашевић
Београд: Самиздат, 2016.
31. ШКОЛСКИ БРОД ТОБЕРМОРИ
Александар Мекол Смит
Београд: Самиздат, 2016.
32. СВЕ ЧЕГА СЕ НЕ СЕЋАМ
Јунас Хасен Кемири
Београд: Самиздат, 2016.
33. ПАЛАТА СНОВА
Исмаил Кадаре
Београд: Самиздат, 2016.
34. НОВЕ НАВИКЕ СРЕЋЕ
Александар Мекол Смит
Београд: Самиздат, 2016.
35. АМБАСАДОР И ДРУГЕ ЈЕРЕТИЧКЕ БЕЛЕШКЕ
Ветон Сурои
Београд: Самиздат, 2016.
36. ЗАВЕРА БУДАЛА
Џон Кенеди Тул
Београд: Сlio, 2015.

37. ЗАЛУДНОСТ ЖИВЉЕЊА
Димитри Верхулст
Београд: Сlio, 2015.
38. УГРАЂИВАЊЕ СТРАХА
Руи Зинк
Београд: Сlio, 2015.
39. МАЧКА
Сидони Габријел Колет
Београд: Сlio, 2015.
40. СМРТНО РАЂЕН
Рафаеле ла Каприја
Београд: Сlio, 2016.
41. РУЈНИ ЗРАЦИ СЕВЕРНОГ СУНЦА
Маркета Хејкалова
Београд: Сlio, 2016.
42. ДО СУТРА
Наташа Апана
Београд: Сlio, 2016.
43. ТКАЧ СНОВА
Дауве Драисма
Београд: Сlio, 2016.

PREPORUČUJEMO

1. Radivoj Radić: KLIO SE STIDI: protiv zlostavljanja istorijske nauke / Beograd: Evoluta, 2016.

Preuzeto sa sajta: http://evoluta.rs/?page_id=23&id=91

PROLOG

„Drag mi je Platon, ali mi je istina još draža.“

Aristotel (384–322)

Još u vremenima kada se srpska historiografija tek pomaljalo, na samom kraju XVIII i u prvim decenijama XIX veka, dvojica umnih ljudi, dvojica velikana, Dositej Obradović (1742–1811) i Vuk Stefanović Karadžić (1787–1864), mudro i trezveno upozoravali su i savetovali buduće poslenike na polju istorijske nauke da budu privrženi istini. Prvi je naglašavao da mu „ništa na svetu nije milije ni ljubeznije od mogega roda; no, koliko ga više volim, toliko sam mu više dužan pravdu i istinu predstavljati i govoriti“, ali i „neuk ne može nauku trpeti jer ma kako nauka dođe, sva vlast koja je na sujeverju osnovana i utvrđena će propasti“. Kod drugog nailazimo na jasno izraženu svest o tome da se istorija ne može pisati bez izvora, a da se izvori ne mogu upotrebljavati bez kritike, odnosno razlikovanja onoga što je verodostojno i pouzdano od onoga što je legendarno ili tendenciozno. Uz to, Vuk Karadžić istrajava na tome da „nikad nije zbacio s uma istinu, koja je u istoriji najglavnija stvar“. Premda bi se Dositejevo upozorenje pre svega moglo označiti kao etičko, a Vukovo kao scientističko, odnosno metodološko, u oba slučaja se u prvi plan stavlja istorijska istina lišena bilo kakve vrste pristrasnosti. Karadžićevi metodološki principi kasnije su do punog izražaja došli u radovima Ilariona Ruvarca (1832–1905), „oca“ srpske kritičke historiografije, i ništa manje zaslužnog Ljubomira Kovačevića (1848–1918), kao i njihovih potonjih sledbenika. Na tom planu, pogotovo kada je u pitanju istorijska metodologija, Vuk Karadžić bi se mogao smatrati vesnikom i nekom vrstom preteče srpske kritičke historiografije.

U onovremenoj Srbiji, međutim, nisu svi sledili razborita i plemenita načela Dositeja Obradovića i Vuka Karadžića. Naprotiv, kod grupe ondašnjih pseudoistoričara, odnosno istorika romantičara, a to su, pre svih, bili Miloš S. Milojević (1840–1897) i Sima Lukin Lazić (1863–1904), istorijska istina je

robovala dnevnoj politici i bila „prilagođavana“ potrebama nacionalne propagande. U svojoj knjizi „Dvije oskoruše, jedna meni druga njemu“, u kojoj nenaučnim argumentima pokušavao da se odbrani od opravdano oštro izrečenih kritika znamenitog historičara Stanoja Stanojevića (1874–1937), Sima Lukin Lazić je u nemoći da se suprostavi naučno obrazloženoj argumentaciji usredsredio se na rodoljublje i slavodobitno grmeo: „Da mi je samo znati, da ću tim usrećiti rod i narod svoj, vjeruj mi, ja bih slatko podnio i onu najvišu žrtvu, višu i od života, višu i od časti: lagao bih dan i noć – lagao bih kao pas“. Ovaj stav, izrečen sa neprimerenom oporošću, na žalost, postao je neka vrsta kreda, zaveta ili svojevrstne „Hipokratove“ zakletve svih potonjih naraštaja pseudoistoričara, a sve do našeg vremena.

I danas, kao uostalom i pre sto pedeset godina, u pretprošlom XIX stoleću, ova dilema, inače sasvim nepotrebna, nije izgubila ništa od svoje aktuelnosti. Naprotiv, ona još uvek postoji. Da li koračati stazom naučne istine, katkad veoma krivudave, zametne i nesigurne, ili se lagodno kretati kroz prostrano bespuće sanjarija i izmaštanih poželjnih pretpostavki, pa, neretko, i ordinarnih laži?

O autoru:

Prof. dr Radivoj Radić je naučni savetnik Vizantološkog instituta Srpske akademije nauka i umetnosti i profesor na Katedri za Istoriju Vizantije Filozofskog fakulteta u Beogradu. Prevažodno se bavi poznovizantijskom istorijom i vezama između Vizantije i južnoslovenskih zemalja u poznom srednjem veku. Učestvovao je na tridesetak međunarodnih naučnih skupova u zemlji i inostranstvu i do sada objavio preko sto dvadeset naučnih i stručnih radova u domaćim i inostranim časopisima. Autor je knjiga Vreme Jovana V Paleologa (1332–1391), Beograd 1993, Strah u poznoj Vizantiji 1180–1453, I–II, Beograd 2000, Iz Carigrada u srpske zemlje. Studije iz vizantijske i srpske istorije, Beograd 2003, Srbi pre Adama i posle njega, Beograd 2003. (drugo izdanje 2005).

2. Radivoj Radić: CARIGRAD: PRIČE SA BOSFORA / Beograd: Evoluta, 2015.

Preuzeto sa sajta: http://evoluta.rs/?page_id=23&id=17

Savremeni historičari se uglavnom slažu u oceni da posle osnivanja Rima nije stvoren važniji grad od Konstantinopolja. Njegovim osnivanjem u IV stoleću svetska istorija je bila okrenuta u novom smeru. Knjiga Radivoja Radića o „Novom Rimu“, ognjištu vasseljenje, carici gradova, oku vasion... kako je

Carigrad nazivan, govori o njegovoj burnoj istoriji dok je bio najvažniji grad na svetu.

Šarolik je spisak onih koji su posećivali srednjovekovni Carigrad. Trgovci, izaslanici raznih vladara, putnici namernici, hodočasnici, pustolovi, radoznalci. Skoro svi oni su bili podjednako ushićeni lepotom megalopolisa na Bosforu. Svedočanstva o poseti vizantijskoj prestonici ostavili su ljudi iz latinskog sveta zapadne Evrope, Rusi, Arabljani, Jevreji. U središtu pažnje skoro svih onovremenih putopisaca bili su hram Svete Sofije, čudo srednjovekovne hrišćanske arhitekture, i Hipodrom. Posebno su Carigradom bili impresionirani ruski hodočasnici, duboko religiozni i pobožno usredsređeni na mošti i razne relikvije. Otuda im se činilo da je crkva Svete Sofije, čija se lepota po njihovim rečima ne može opisati, podjednako i na nebu i na zemlji i da je tamo Bog među ljudima.

Radivoj Radić

3. Jelena Paunović: FILIP HRISTIĆ: Državnik, diplomata prvi srpski anglofil / Beograd: Evoluta, 2015.

Preuzeto sa sajta: http://evoluta.rs/?page_id=23&id=74

Hristić je za sebe jednom prilikom rekao: „Zaboravilo se da sam otečestvo svoje poslužio kao sekretar prosvete, kao načelnik u Kneževoj kancelariji, kao član kasacionog suda, kao komesar srpski u Dunavskoj komisiji u Beču, kao član Državnog saveta još od 1857. godine, kao izaslanik i poverenik srpski u raznim diplomatskim misijama, kao prvi ministar i ministar inostranih dela kneza Mihaila (pod čijim je ministarstvom oboren zlohudi turski ustav, izobražen državni savet, ustanovljena i organizovana prvi put narodna skupština, oboren hat sultanski kojim je oktroisano nasledstvo u familiji Obrenovića, pa ovo utvrđeno i proglašeno samim narodom srpskim itd.) kao ministar prosvete, kao zastupnik i poslanik srpski od 1870. godine pa do danas. Sve se to zaboravilo ili se s namerom preko svega toga sunder prevukao.”

4. Jelena Paunović Štermenski: URKVARTOVO VIDENJE MEĐUNARODNOG POLOŽAJA SRBIJE / Beograd: Evoluta, 2015.

Preuzeto sa sajta:

<http://dereta.rs/8efe002d-d740-4581-9f03-2c69ac03f9ae/Urkvartovo-vidjenje-medjunarodnog-polozaja-Srbije.aspx#.WKraWzgtG2A>

Ova knjiga predstavlja ozbiljnu studiju posvećenu Dejvidu Urkvartu koji je imao veoma važan uticaj na položaj i spoljnu politiku Srbije, tridesetih i četrdesetih godina 19. veka.

Knjiga se sastoji od osam poglavlja nejednakog obima. Poglavlja su raspoređena tematski. Jedan deo se odnosi na delatnost Dejvida Urkvarta na Istoku i u Velikoj Britaniji. U poglavlju u Velikoj Britaniji, izložena je njegova politička aktivnost u Velikoj Britaniji, u vezi sa izdavačkom delatnošću, njegovim radom u Parlamentu u vreme kada je bio poslanik Donjeg doma i organizator Odbora za spoljnu politiku, čija je delatnost zapravo bila usmerena protiv zvanične britanske spoljne politike. Drugi tematski deo predstavlja analizu Urkvartovih viđenja Istočnog pitanja i položaja Srbije u evropskoj spoljnoj politici, kao i njegovog shvatanja britanske spoljne politike na Istoku.

Uvodno poglavlje *Ličnost* i završno poglavlje *Starost* sadrže podatke u Urkvartovom privatnom životu.

5. Miloš S. Jagodić: SRBIJA I STARA SRBIJA: 1839–1868: NASLEĐE NA JUGU / Beograd: Evoluta, 2016.

Preuzeto sa sajta: http://www.delfi.rs/knjige/89820_srbija_i_stara_srbija_1839-1868_nasledje_na_jugu_knjiga_delfi_knjizare.html

– Nova saznanja koja se tiču nastanka pojma „Stara Srbija“ i njegov razvitak i upotreba sredinom XIX veka i rad na ostvarenju ciljeva nacionalne politike, definisanih „Načertanijem“ Ilije Garašanina, u Staroj Srbiji od 1849. do 1851. godine.

Jagodić zastupa stav da je većina planova bila osnovana na principu istorijskog prava, koje je kontekstualizovao analizirajući onovremena znanja o prošlosti Srbije. Autor je uspešno iskoristio raspoložive izvore za utvrđivanje postojanja ili nepostojanja etničkog identiteta, istorijske i nacionalne svesti hrišćanskog stanovništva Stare Srbije i potkrepio zaključke autentičnim primerima.

6

ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА

**ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА У БИБЛИОТЕЦИ УПРАВЕ
ЗА ПЕРИОД ЈАНУАР–ФЕБРУАР 2017. ГОДИНЕ**

1. ЛУТКАР
Јустејн Гордер
Београд: Геопоетика издаваштво, 2016.
2. МИЛИЈАРДЕР
Иван Ивањи
Београд: Лагуна, 2014.
3. ПАРК ЛОГОВСКОЈ
Дана Тодоровић
Београд: Геопоетика издаваштво, 2015.
4. АРЗАМАС
Ивана Димић
Београд: Лагуна, 2016.
5. ХРОНИКА СУМЊЕ
Владислав Бајац
Београд: Геопоетика издаваштво, 2016.
6. ИСЛЕДНИК
Драган Великић
Београд: Лагуна, 2016.
7. ЗАШТО ПСУЈЕМ
Ведрана Рудан
Београд: Лагуна, 2015.
8. УБИСТВО У КАПЕТАН МИШИНОЈ
Ненад Новак Стефановић
Београд: Лагуна, 2016.
9. СИЛА ДОБРОТЕ: ДАЛАЈ-ЛАМИНА ВИЗИЈА
ЗА НАШ СВЕТ
Данијел Големан
Београд: Геопоетика издаваштво, 2016.
10. ПУТОВАЊЕ У МАЛИ ДРИБЛИНГ
Бил Брајсон
Београд: Лагуна, 2016.